

MIG eddig a régi bór-betegségek, a legkülönbözőbb súlyos idegbajok, a sápkór, a női arczot elcsúsztató patlanások s a női nem szervek folyással kombinált hurutos megbetegedéseinek kezelésénél csekély értékű idegen vizekre voltunk utalva, addig újabbana

Parádi-Parsen

vízben vastartalommal oly kicsiny van, mely minden eddigi arsén-savas viznél (Ronenno Levicó) hatásosabb, és könnyebben emészthető s manapság már, minthogy legelőkelőbb orvosi tekintélyeink felkarolják s a fogyasztók egész serege dicsei hatásait, hasznáiban csaknem kizárólagos keresetnek örvend. — Egy postaláda (7 palack) parádi arsén vastartalmú gyógyvizet Magyarország összes postálműhelyére 6 K 50 f.-ért bérrel szállít a főraktár

ÉDESKUTY L. cs. és kir. udv. szám. 110. BUDAPESTEN.

Kapható minden gyógyszerárban és megfizethető fűszerkereskedésben.

Anyák figyelmébe!

A gyermekek éjszakai leggyakoribb tápszere az elválasztás időszakától kezdve már könnyű emészthetőségével fogva is a

Phosphatine Faliéres

A fogzást megkönnyíti és biztosítja a csontrendszer fejlődését.

Kapható minden gyógyszerárban. Egy nagy doboz (elegendő 3 hétre) ára 3 K 80 fill.

Főraktár: **ZOLTÁN BÉLA** gyógyszerész, Budapest, V., Szabadság-tér. (Nagykorona-u. sarok.)

Tobelbad

GYÓGYFÜRDŐ GRÁC MELLETT SZANATÓRIUMMAL

Gyomor- és bélbetegeknek, idegeseeknek, tüdőbetegeknek és légszűrésűeknek. Diétás kurák. Hízó és soványító kurák.

SPORTKURÁK

Lehmann-kurák. Villamos- és vizgyógykezelések. Nap- és légfürők. Újítások: Nagyszabású sporttelepek (golf-, tennis-, football-, teke-, croquet-pályák, nyitott lovarda, vadászterület, cserlővölgy). Kötőzer négyzetméteres rádiumos vízű 25 C-os szabad thermalfürdő, magyar orvosi szanatóriumai- és pensió-árak. Magyar orvos levelezés és prospektus. Megnyitás május 1-én. Előidőnyben külön kedvezmény. Cím: Tobelbad bei Grác.

CSIZFÜRDŐ

A kontinens legerősebb jód-brom forrása nagy rádióaktivitással. Meglehető gyógyeredmények a görvélves, alkati és idegbajoknál, (neurasthenia) érzékszervek és minden betegségekkel, hol a jód-brom adagolása indikált. A fürdő a modern terapia kiegészítő felszerelése. Prospektus küld és mindenben felvilágosítást nyújt a Fürdőigazgatóság Csiszfürdőn. (Posta, távirat, telefon, vasútállomás). Fürdőidény május hó 1-től szeptember végéig.

Balatonfüredi szanatorium és gyógyfürdő

Természetes szénsavas iszapfürdők és balatonfürdők. Ivókúra. Fizikai és tiszteletkai gyógyintézet az összes belbetegségek számára, különösen tekintettel a szív- és érrendszer, vese megbetegedéseinek és női bajoknak. Cukorbetegeknek ivó-, alkálizáló- és diétetikus kúra. Idegbetegségek számára az összes modern gyógyszerkészítményekkel felszerelt. Soványító-, hízó-kúra. Bőrgyógy- és kémiai-laboratórium Zander-intézet. Inhalatórium. — Egész éven át nyitva. — Prospektussal és felvilágosítással szolgál a Fürdőigazgatóság.

SZOBRÁNCZ GYÓGYFÜRDŐ Ungmeryében.

Glauberós, hideg, kénes, sós víz. Gyomor- és májbetegnek magyar Karlsbadja.

Fürdőidény: május 15-től szeptember 15-ig. Előidény: május 15-től június 1-ig. Utóidény: szeptember 1-től szeptember 15-ig. 30% árengedménnyel a lakosoknak.

Ez a maga nemében páratlan gyógyvíz, mint ivógyógyvíz biztos segédít nyújt gyomor- és bélbajoknak s alhasi pangásoknak, makacs székrekedéseknek enyhén, oldólag hat, májbajoknak, ephepatikus és ephepatikus oldólag hat. Vértórtulásokat, székülségek, gutaülségek, rohamoknál verítékvonag, felszívólag hat, ezúttal és károsítványos bántalmaknál e kör okozta erjedési termékekre, elrakódásokra az izleletekben, azok oldására és kiküszöbölésére hat. Kővérség, szívelhajasodás ellen, cukorbetegségeknek, vesebajosoknak ugy a cukor-, mint a fehérjékiválasztást gyorsan és kedvezően befolyásolja.

Mint fürdő különféle izzadmányokat, daganatokat, ízületi és csontbántalmakat, csontszűt kedvezően osztja, törvényszerűsége daganatok, fekélyek ellen, méh és méh közötti izzadmányok, hashártya izzadmányok felszívódását elősegíti, a legkülönbözőbb makacs idült bőrbetegségek ellen bámulatos gyorsan hat.

Vasúti állomás: az Alföldről és Pest felől jövőeknek Ungvár, a leírások és illetve kassa felől jövőeknek Nagy-Mihály, honnan kényolmas bérletekkel 1 és 1/2 óra alatt elérhető.

A víz otthon is sikerrel használható. Ára: egy nagy láda 40 üveggel 20 kor., kis láda 20 üveggel 11 kor. A víz a vasúton szállítási kedvezményben részesül.

Megrendelések és tudakozások: Szobráncz gyógyfürdő igazgatóságának Szobráncz gyógyfürdő címzendeők. Posta- és távirat-állomás helyben. A fürdő igazgató-orsza: Dr. Russay Gábor Lajos. A fürdő igazgatóság.

Hall-fürdő, Felső-Ausztria.

Élőáramú jód-bromfürdő, Európa legerősebb és leggyógyhatásosabb jódforrása. Idény: május 1-től október 1-ig. Felvilágosítás és prospektus küld. Direktión der Landeskuranstalten Bad-Hall.

Dr. Gerstel szanatóriuma egész éven át nyitva.

Balatonfüredi szanatorium és gyógyfürdő

Természetes szénsavas iszapfürdők és balatonfürdők. Ivókúra. Fizikai és tiszteletkai gyógyintézet az összes belbetegségek számára, különösen tekintettel a szív- és érrendszer, vese megbetegedéseinek és női bajoknak. Cukorbetegeknek ivó-, alkálizáló- és diétetikus kúra. Idegbetegségek számára az összes modern gyógyszerkészítményekkel felszerelt. Soványító-, hízó-kúra. Bőrgyógy- és kémiai-laboratórium Zander-intézet. Inhalatórium. — Egész éven át nyitva. — Prospektussal és felvilágosítással szolgál a Fürdőigazgatóság.

Knuth Károly

mérnök és gyáros

Cs. és kir. fensége József főh. udv. szám. Gyár és iroda: Budapest, VII., Garay u. 10.

Központi víz-, lég- és gőzfűtések, légszűrő- és vízvezetékek, csatornázások, szellőztetések, szivattyúk, víztoronyi emelőgépek stb. — Tervek, költségvetések, jóváhagyási előirányzatok gyorsan készítenek.

Poloskák sváb és molynak

még petéit is kiirtja a

Löcherer Cimexin

Nem piszkít, minden tisztítható vele. 60 fillértért gyógyszerárak és drogériákban kapható. — Főraktár: TÖRÖK gyógyszerár, Budapest, Király-u. 12. Készíti: Löcherer gyógyszerész, Bártfa.

BADEN WIEN MELLETT. PENSION MELANIE

1912-ben megnagyobbítva

Előkelő családi otthon, legszebb felvétel, a főhercegi villák közelében, előkelő konyha. — Kert. — Villamos, vasúti megállóhely. — Helyközi telefon 240. — Egész éven át nyitva. — Tulajdonos: **Melly Mayer von Maybach**, Prospektus küld Blochner J. hirdetője, Budapest, IV., Semmelweis-utca 4. sz.

AMPUTÁLT ÖN?

At-r Ön a egás, a csónak teljesen megelégedő műlábat vagy műkezét? Ez esetben sziveskedjék bizalommal a 34 év óta fennálló, Keleti J. budapesti orthopédiai műintézetéhez fordulni. Keleti műlábat és műkezét, járó és támpénei a legjobbak a világon! Elegáns, könnyű járás! Több évi jótállás! Kifogástalan technikai kivitel! — Orthopédiai műfűzők ferdennöttek részére. Legújabb képes árgyjegyzéket ingyen és bérmentve küld.

KELETI J.

betegápolási cikkek és testgyógyesítő gépek gyára. Bpest, IV., Koronaherceg-u. 17. Külön női egészségügyi szakosztály (női kószolgálás) IV., Koronaherceg-u. 14-16. Gr. Szapáry-udvar. Alap. 1878. Tel. 13-76.

Régi hírneves kenes gyógyfürdő **VARASD-TÖPLITZ**

(Horvátország). — Vasut-, posta-, telefon- és távirat-állomás. Új gyógyszerálloda villanyvilágítással. Hírneves radioaktív hőforrás +58° C.

Prospektus Ajánlva: kő-, mell-, máj-, gyomor- és bélbántalmaknál. Elektr. masszázs, iszap-, szénsavas és napifürdők és forróvíz kezelés.

Egész éven át nyitva. Modern kényelem. Új szállodák. Mesés környék. Katonazene.

Fürdőorvos: **Dr. LOCHERT J.**

LOMNICZ-SZALLÓ. Bethlen-ház.

Julius hó 1-től nyitva. — Telfes pensió 10% K-tól.

Klimatikus gyógyhely modern szanatóriummal. Június és szeptember hónapokban teljes heti penzió 77 kor. a PALOTA-SZALLÓBAN is, assal és ellátással.

TÁTRALOMNICZ PALOTA-SZALLÓ

Szezon május 31-től. Lovasverseny, nemzetközi gámlövészet, tennis és golf. — Posta, telefon, autómobilok. — Prospektust ingyen küld az igazgatóság.

MAGUS

a legerősebb glaubersógyógyvíz

Az egyetlen magyar gyógyvíz, melyet karlsbadi kúra tartására a legelőkelőbb orvosok ajánlanak. Ső hozzáadása felesleges.

Kapható minden gyógyszerárban, drogériában és jobb fűszerüzletben. Főelárúsítás: Ivándi gyógyfürdő-vállalat VI. kerület, Felső erdősor 33. szám. Édeskuty L. Budapest.

LOMNICZ-SZALLÓ. Bethlen-ház.

Julius hó 1-től nyitva. — Telfes pensió 10% K-tól.

Klimatikus gyógyhely modern szanatóriummal. Június és szeptember hónapokban teljes heti penzió 77 kor. a PALOTA-SZALLÓBAN is, assal és ellátással.

Gyógyít: gyomor-, bél-, máj-, epebajokat, anyagcserebántalmakat, (kősvényt), cukorbetegséget.

Kapható minden gyógyszerárban, drogériában és jobb fűszerüzletben. Főelárúsítás: Ivándi gyógyfürdő-vállalat VI. kerület, Felső erdősor 33. szám. Édeskuty L. Budapest.

VASÁRNAPI UJSÁG

20. SZ. 1914. (61. ÉVFOLYAM.) Szerkesztő: **HOITSY PÁL.** BUDAPEST, MÁJUS 17.

Szerkesztőségi iroda: IV. Vármegye-utca 11. Egyes szám ára 40 fillér. Előfizetési feltételek: Egészévre — 20 korona. Félévre — 10 korona. A „Világkrónika”-val negyedévenként 1 koronával több. Negyedévre — 5 korona.

Külföldi előfizetésekre a postailag meg határozott viteldj is csatolandó.

III. LAJOS BAJOR KIRÁLY ÉS NEJE, MÁRIA TERÉZIA KIRÁLYNÉ FOGADTATÁSA SÁRVÁRON, MAGYARORSZÁGI BIRTOKUKON. — Jeltly Gyula felvétele.

Állomások.

Regény.

Irta Kaffka Margit.

(Folytatás.)

Hogy szeretne új dolgokat kapni mielőbb s a kiállítás is meg kellene beszélni; most legyen-e csakugyan vagy őszre hagynák, friss szezon elejére. «Nem volna kedve megtekinteni a termet; nem találja-e túlkiszonyok az «időszakos»-t — ha nagy, himzett vásznakkal jön. Esetleg másikkal is lehetne, bár itt legjobb a világitás!» írja végre és birtelen lejejt a «hódoló, készséges híve» és egyéb ilyes szólamokkal.

Éva mindjárt leült, hogy válaszol; hogy meg kell írnia, mikor megy fel hozzá megbeszélni az említett dolgokat. Teregette a levélpapírt, — meggondolta: nem, mégsem ír! Minék azt hitetni, hogy nagyon fontos neki, hogy mindenáron válaszolni akar, hogy ő is keresi az érintkezést! Majd elmegy, ha lesz mit elvinnie; hivatalos óra mindennap van, nem kell bejelenteni magát... A helyzettől a másik levélre válaszolt; kicsit szórakozott volt, röviden írt, de kedves akart lenni. «En most költözés előtt vagyok, kedves Lenke, meg fogsz bocsátani, ha nem hívlak ki magamhoz ilyen messzire már; majd májustól közelebb lakom. De ha nincs ellenedre, valamelyik nap, — mondjuk hétfőn délután, felkereslek!» — átvilágította és akkor tünt szemébe a tegezés, holott a levél ösmeretlen írója nagyságolta őt. «Ej, hát szokjak meg ők az én modoromat! Nem vagyok én konverzácziós lexikon, nem lehet a megszólítás-formát francziából fordítani szó szerint; a magyarnak a «te» az egyetlen, természetes szólító-névma és — az ország többségénél, úrinép közt ma is ez a konvenzió! Ha egy-nívójuk, ha nem akarják megbántani, lenézni a másikat. Egyébként — ő leány, én asszony vagyok és bizonyosan idősebb nála; kezdek meg, a magam is mulatott rajta, mennyire magyarogatta gondolatban ezt a kis formalitást. Aztán gyorsan arra gondolt, nem lehetne-e az új ruhája hamarabb, mondjuk a hét végére, készen? Liebermannek a barnában is mehet, de... Szóval sietni fog, — hogy aztán rajzolhasson!

Hétfőn egy Andrássy-útra nyíló, csendes, szép utcában kereste a hátszámot, az első emeleten csöngetett. «A kisasszonyhoz tessék!» mondta a szobalány s egy oldalajtót tárt ki előtte. Tágas és nyugodt szobába lépett; gyöngéd és barackvörös lámpaernyő árnyalta a kisasztal villanylámpáját; még teljes illat, finom thea gőze szállt fel a kis himzett-takarós asztalról, egy görögös vertezüst-káma karsú orrából, és finom süteményekkel rakott tálcza tünt érzékien a figyelmébe. Két nő ült az enyhe világságban; — finom kép, csak egy pillanattal látható így, — hátrékk az óriási, sokpolcú sarkonnyallvány, mely bőrszínű, barna és tarka, tömöttelen könyvhátaival díszkretén, telten, nyájas-komolyan magasodott mögöttük... Az egyik gyorsan felállt, elébement; sötét posztóruhás, telt, erős, tisztahangú leány volt; «Isten hozott!» mondta egyszerűn, örömmel és vártanul rokonzenes volt kissé nagy fehér kezze fogása. «Szörény Tekla barátnóm!» mutatta be a másikat; ez karsú nő volt, finom és kispórtolt, átdegett alakú, élénk, sötét szemű, — kicsit hosszú, de nagyon piros és különösen mozgékony száju; szép teremtés. Keresztbe-rakott térdein kissé felhúzódtó szoknyája alól feltűnően formás, keskeny boka mutatkozott elő az áttört selyemharisnyában. Már hármán ültek. Lenke kissé iparkodó udvariasságszólamokkal töltötte be a théát, kiáltagott, — Éva elmondta, miért késett, Tekla a süteményt dicserőte. Az ujonjt megérezte, hogy e két másikkal, a kik itt várták, valami tartózkodó felsz, idegenség, bizonytalanság oldódott fel e percekben. Ő máris kellemesen találta mind a kettőt. Milyen nyugtató, biztos út ez, — a kész, könnyű társas-konvenzióké; — fajok és kasztok, világok, lelkek távolságain át, — gyanakvón, zavarón, mérískelő önértelen kezesztül micsoda kipróbált mesterségű hidak vezetnek; — néhány közhely izlése formában, kérdés, felelet, bók, mentés, — ha kellemes a

beszédhang és jólesők a kézmozdulatok, egy fél csésze meleg thea közben: és itthon vagyunk, megérkezünk. «Csak asszonyok képesek rá!» — mondta az intimitásról valami férfiember, noha nem hízelgéskepén.

— Mennyire megörvendeztem a levelednek! — fordult Évához Lenke és nagy, meleg, aranybarna szemét bizón nyitotta rá.

— Mond, miért? — Miért? — ismételte a leány gondolkozva, de kissé elpirult. — Végtelenül tetszettek a rajzaid, a művészeted meglepett, nagy érdeklődést keltett bennem... a személyed iránt is.

— Hisz ezért hálás vagyok, örülök; de kicsit meg is ijesztés. Valami várakozással voltál irántam teljesen ismeretlenül; — megfélemlített-e? Úgy értem: a virágokraimtól, araszokjeimről még igen utalatos is lehetnek... — De nem vagy az! — mosolyogta őket Tekla, a harmadik. — Különbön sem áll, hogy «lehetnél»; — ha az ember jól megnézi a te rózsáidat: a szerény bizottságot, a hogy egy kosárban megülnek, a hogy girlanddá hűződnak, ha már épen muszáj, a hogy lizalekből ragyognak elő és azt kérdezik maguk felől: miért? És a minta kedvesen komoly hangsúlyozását a sarkoknál, a becsületes konturozást; — egész a papír összehajtság, meg hogy hányat csomagolsz be és hogyan, a mikor eladásra küldöd.

— Üristen, mi minden eszedbe nem jut! Hogy gondolhatnék ennyiféle? — Isten ments, hogy te gondolj; az a mi dolgunk! De lásd, ebben a leányban megbízhat magadat illetőleg; szerencse keze van, — hisz ebből él. Embereket és föl és szerez meg magának néha a legkalandosabb módokon, — hinnéd-e, ezzel az ajátatos, komoly szemével. Kiket elő nem húzott már önmagukból! A legnagyobb külföldi írók, mesterek, muzsikások leveleznek, barátokznak vele; ő az, a kinek impurumot, vázlatot, motívumokat megmutatnak; ő a sziget, erősödés, melegező szoba; ő a «közönség», a hogy legharmoniasabb óráinkban elképzelni szeretjük ezt a homályos és hibrid fogalmat; Lieberman Lenke a testté vált megértés, a száraz szent receptivitás. Ő miatta van értelme, hogy kép, szobor, vers, rajz kikeljen, megszülessék belőlük; ő mindnyájunké. Még féltékenyek se vagyunk, — emgeng nem bánt például, hogy te fontos leszel neki, — ő végtelenül osztódik, mint egy őset; ő olyan, mint Indra Isten, a ki nyolcevan pásztorleánnyal táncolt egyszerre egy szüretünnepen és mindegyike úgy érezte, hogy csak ő vele magával táncol.

— Oh, oh, — meddig hallgatód még? — nevetett fel a leány élénken, sok örömmel. — Tudod, Tekla a költő, hogy róla is beszéljünk; ő beleérez, belemagyaráz mindenkiébe, a mit akar. De neked azért épen úgy örül, mint én. — Ez csak természetes! — hagyta helyben szívélyesen a másikat.

— Hát örüljünk mind! — nevetett vissza rájuk Éva; — megérintette simogatón mind a két asszony kezét egyszerre és kellemesen érezte magát. A nyájasságuk nem hagyta hideg, de egyébként is jólesetek neki. «Pedig máknak egy kicsit ezek, — tűndött, — furesán nagy dolgot csinálnak mindenből, jászódnak!» És mégis... jók ezek, vagy mi? — Csakugyan jók voltak ezek; kisgyerekek-koruk óta mind a ketten nagyon gazdagok.

— Hogy egészen fantasztának ne higgy, — magyarázta a leány, — én már nagyon sokat hallottam felől a himzéstervek előtt is, — sok jót, szépet. Egy rokonomat kitüntettet azal, hogy lezketek adtál a kislányának. Mauthner, — azaz most már Máték. Az asszony magasztalt.

— Hisz alig ösmer; vagy kétszer beszéltem vele! — Sajnálta, hogy nem jutott hozzád közelebb. Ő jelentékeny nő: Valaki! És nagyon

érdekes emberek jönnek össze néha a házában: a legfiatalabb író- és művészgárda tagjai, a még nem-arrivée tehetségek, a kikben ő fényesen meg tudja látni, sőt bizonyos értelemben fejleszteni, bátorítani...

— A szmökkériát, vagy a csirkefogóságot; ne haragudj, Lenke! — nevetett közbe Szörény Tekla megint. — Margot nénénk már a szédéltségéig úti ezt a «mifelénk» különben nem ritka sportot. A kultuszalónosdit. Ez pedig abból áll, — fordult Éva felé, — hogy az esteleink az emberek állva, földön ülve, divánon hemperegve vagy divánhátton lovagolva fogyasztják el a csésze théájukat, a mihez nagyon vékonyka szelet vajkenyeret kapnak kőmenny-maggal, de igen sok metafizikát. Egyebekben hangsúlyozott dolog, hogy ifjú festőitánok maszatos bárszonykében jelenjenek meg, filozofterek oroszdiakos, fekete ingben, ifjú társadalmárok imitált munkás-zubbonyban, — de legyen azért egy-két kereskedő frakkban, néhány orvos meg hivatalnok szmőkingben. A szabálytalan külsejük az «alkotó zenék» tábora, — az európai öltözetük a «pénzes mecénások»-é; Margot egyik fajtát a másikkal maszlagolja, édesgeti. Nőket illetőleg — egyéb híján, — az is elég, ha valakinek sok szeretője van, — fel-téve, ha kinyomatotl nevének. — Ne úgy értsd, mintha nekem külön kifogásom volna ez ellen, sőt, — rendén van, ki-kí privát dolga, bizonyos egyéni kiválóság, pláne alkotótehetség, idegkel-dolgozó életmód még a túlzást is érthetővé teszi ebben; — de így önmagában, csak ez mégis... nem kvalifikálhat, ugy-e?

— Ugyan, ne mentegetőzd nekem! — mondat Éva kicsit belepirult és nevetett, — kijelentem, hogy én egyet se tartok! — Ne bizakodj el az erőnyben! — mondják a «Ludláb királyné» boltjában és az író fejdre ezíttálja Marie L'egypte legendáját.

— Margotra visszatérve, — óvatoskodott Lenke, — mégis nagyszerű ember az! Huszonöt éves korában három nap alatt lett koldusszegény és özvegy, egy bőrzei krach idején, pedig nagymódban élt azelőtt. Akkor nekiment az életnek, antik műárú-üzletbe fogott, dolgozott, verkedett a két gyerekével; ma független és újra vagyonos. És nem lehet tagadni, hogy izlése van, igazán ért, műtárgyhoz, képhez, himzéshez, porcellánhoz...

— Emberekhez ép olyan jól; mindent értékesíteni tud; ez csakugyan bámulatos benne. Éva következő telen úgysem kerülheti ki: Margot megfogja; néhány hétig ő lesz a fő-attrakció a többiek számára, a mig újság.

— Tilda ma szokatlanul élesgyelví! — esó-válta Lenke a fejét aggós-kodón. — Azért ne hogy ilyen fogalmad legyen egészen... minderről! A «fiatalok» gárdája például... — Fiam, ezek a «fiatalok», az igazán tehetségesek jóembereim, barátaim, — félig-meddig közéjük is tartoznám. Ősszel újra megindul egy kis hetilapunk, — más címmel, de ugyan-azokkal az emberekkel, a hogy másfélve meg-bukott. Akkor lettem özvegy, mikor kezdték és csinos összegeket fizetett a szerencsért, hogy az első verseimet nyomtatva láttam. A lap egyik alapítója voltam némlich, és ötven példányra fizettem elő. Most újra így lesz, de nem sajnálom; ezek nem olyan zöldek, mint a Margot-anya mű-zsenije; inkább liláznak egy kicsit. Van köztük egy poéta, a kinek ha a kötet megjelenik, forradalmat csinál a lírában.

— Az, a kinek két versét elmondta múltkor, — izgult Lenke mindjárt. — Miért nem kéred el tőle, hogy leírjam. — Ősszel nyomtatva látod, mondom.

Éva idegenül hallgatta ez idegen dolgokat. — Schönéket is ösmeritek a Fasarban? Hetvennyolcz, gondolom, az a nagy hollandus villa. Ott is adtam órát! — mondta később, csakhogy jelen legyen a társalgásban. — Oh, azok nem ereszkednek le hozzánk!

— Ugyan!... De hát... mi a különbség? — szaladt ki Éva száján ámulatában.

— Persze, — kacagta a másik, — te úgy gondoltad, kutya vagy eb; messziről egy-kasztnak látszhatunk, mi? Nagyon sok itt, fiam, a réteg és osztály s az emberek sehol se nézik le jobban egymást!

— De... milyen alapon? Csak a több pénz?... —

— Születés, fiam, születés! A borsodi Schönének például már a nagyapja is milliomos volt, löpörgyáros, — ez nagy ritkaság minalunk, két generációval visszamehetni; — ez a legmagasabb arisztokrácia. A férj pedig, — még egy képviselőválasztás és ha ez a kormány megbukik, — biztosra veheti a báróságot. A leányukat, Naczá, egy kamaráshoz adták; mikor a nászútról hazajött, ezt mondta: «Anyám! Azért, hogy méltóságos asszony lettem, nem fogom elfelejteni, hogy a te lányod vagyok!» És kezét csókolt neki, gondold csak; megtette!

— Teklám! Ma dupla adag injekciót kaptál, nem?

— Csakugyan, ma ideges vagyok, ilyenkor, ha verset nem írhatok, a fajtámat szapulom! Schönéket azért vedd előjegyésbe, Éva; ők valóban «fogyasztók», — minden új embernél megrendelnek és fogvicsorgatva is azt mondják mindenre: nevésegesen olcsó! — A mi pedig az «aristokráciát» illeti, van egy kis melábu a csufolódásban. Nem tehetek róla, — én magam is irigy hódolattal nézek fel azokra, a kik meg tudják mondani vagy valahonnét ócska íráskökből kikeresni, micsoda-leány volt a nagyanyjuk nagyanyja.

— Az istenért, — csudálkozott rá Éva nagy szemekkel, — de hát van ennek értelme? A ti kultúrátkokkal, modernségetekkel!... Fiam, ezek az úkanyák a falusi kuriákon rongypokróczos, búboskemencéz, füstös szobákban babot szemeltek vagy vetőmag-buzát konkoloztak, téli estéken meg fontak és koppanították a fagygyertyát, a mit maguk öntöttek. A férjűk sokszor kapezát viselt — pardon, — a bagariacsizmában, esibukozott, köpött, káromkodott. Az asszony tudott uralni, ráimádkoztak a kelésre, jöfűt-szedni köhögéstől, de olvasni csak öregetűt, az is csak az imádságos könyvből.

— És mégis, — úrnak tudtuk megukat az őseitek sokadiziglen, ha rongypokróczsal, ha bagariacsizmában; nem ismertek fölöttükvalót! És ez benne van az idegeitekben, a mozdulataitokban, a gondolkozások, — nem, inkább az őstönöitek utánozhatatlan tempó-érzésében. Némelyitekél látszólag vége már ennek, — el-tette a züllés, szegénység; egyszer csak előbukkan egy önkénytelen hangsúlyban, egy biztos helyzet-ítéletben, egy őstönös gögü felülkerekedésben. Hiába!

— Csakugyan költő vagy! — bólogott Éva szinte röstelkedőn és szeretettel. — Percze Torday Zsófia gondolt: az tart folyton ilyen kilódón «objektív» értekezéseket a maga fajtájáról odaát, — a szemlensége, a keserű gúnnya is hasonló ezéhez. De próbálna csak valaki — kívülálló, — szemtől-szembe igazat adni nekik! Az ilyen ép a legérzékenyebb!

Lenke újra töltött. «Nem kívánsz még süteményt?» kérdezte s néhány perc múlva azt mondta valami könyvről: «Ott fekszik az asztalon!» A könyv, a mi ott «feküdt», valami új, angol poéta volt; ketten arról kezdtek beszélni, hogy Walt Witmann hatása alatt van-e? Aztán Jamesról, az új Popini-novellákról s hogy

VÁRADY L. ÁRPÁD, AZ ÚJ KALOCSAI ÉRSEK.

miért vált oly agresszív az új olasz irodalmi csoport. («Üristen, mennyi nyelvet, mindent összetanultak ezek!» — ámuló Éva. — Mi mindent olvastak és jaj, bizonyosan csömörig megbeszéltek már ezek! De egy kis litteratura nekem se fog ártani, — olvasnom kell egyet-mást!) Hátradől és átengedte magát a jó thea s a harapdálás örömeinek, a szoba langyos színeinek, a két nő kedves-zenéjű beszédhangjának. Néha megütötte egy szavuk a fülét. «Szociológiai Társaság... munkás-választójog... Hauptmann Takácsai... a Pippa... a színjátás új, német iskolája... Duse...» Valami olyast mondtak, hogy valamitől el talán veszteni a kedvét a nagy művésznő. «Milyen nagy kár volna az! Borzasztó volna!» — hallotta Lenkét s a leány szája szinte remegett. (Az Istenért, de hát mi nagy bajuk lenne ép nekik abból? — gondolta és csaknem nevetett.) De Lenkét mégis szeretnivalónak látta; olyan kedves nagy gyereknek e tagbaszakadt, barna leányt kerek, telt arcával, mely olyan, mint valami exotikus fajtának legelőkelőbb példánya. Egy zulu-hercegnő.

Csengő szölt kinn. «Mama jött haza!» — figyelt ki Lenke kissé nyugtalanul. — Az öregasszony galambosz volt, piros arczú, gyerekesen ingerült tekintetű. Mintha állandón dudzogna a nagyokra, a kiket nem ért s a kik be nem avatják; — úgy beszélt velük.

— Nagyon örülök, — mondta Évának, — igen szép stíkkeléseket rajzolt elő nekünk! Veleünk jó üzletet csinál, mert nagy Geseres; — őffentliek megézés lesz a villa, ha kész. Ma állt az újságban róla, hogy ki épít és a többi. Most egyszerre renomé szerez, mindenki megtud, hogy mit csinálja és lesz új Gescheft!

Lenke és Tekla egyszerre vetették közbe magukat; Éva értele, attól félnek: most mindjárt alkudni fog a néni a tervek árából vagy ócsárolni, mint okos vevő. Gyorsan búcsúztak, Éva

kétoldalt megcsókolta a Lenke arczát. Kinn esett, kocsiá kellett ül-niök.

— Merre a lakásod? Előbb hazaviszlek! — ajánkozott Tekla.

— Oh, messze kinn a Villatelepen. A te házádig megyünk; én aztán megtartom a kocsi!

— Az Istenért, hogy pazarolhatsz így? A villamos odáig visz, nincs még késő; ez a kocsi 6—8 koronát elkér. Világért nem tennék ilyet!

— Igazad van! — felelte Éva erősödő rokonszenvel. — Majd a villamos-megállónál elbocsátom. Tekla már elutazás előtt volt. «Pár hét alatt minden elcsöndesül itt, — mindenki megy!» Igéreteket vett Évától, hogy jövő télen sokszor lesznek együtt s hogy — ha csak lehet, — még e nyáron vendégük lesz pár hétre a «pusztán». Végre egyedül maradt a kocsiában Éva és — nem szállt ki a villamos-megállónál. «Mindegy no, most az egyszer!»

Hátradől, fáradt volt, a feje zsongott a sok új szótól; össze akarta gondolni magának szokása szerint, hogy: milyen emberek is ezek? De abbahagyta, vállatvont, behunyta a szemét. És az jutott eszébe, milyen egyedül ül ebben a csukott kocsiában!

Erős volt a Lenke theája vajjon?... Hisz tulajdonképp oly régen, hisz valójában mindig is egyedül volt. Kell, hogy ez végig így legyen? — De miért jut épen mostanában ilyesmi sokszor az eszébe? Azért, mert Lucchini Guido elköltözött az emeletlőr?

Igen, valami szép, nagy játékok, hazárdos, merész, egész játékok most lehetne játszódni ezzel a rongyos léttel még! Új dolgok, új emberek, művészkedés... együttvéve se sok! — De oda tudna-e adódni gondolkodás, fentartás, kontrol nélkül valami nagy boldonságnak egyszer? Mindenestül, nagyon belemenni! Milyen volna akkor... nagyon meg kellene-e változnia? Az alázatosság milyen lehet?...

Szerelmes szökat hallani, vágyó, nedves szemekbe nézni; utálkozás, ellenézés nélkül; egy nyitná meg őt, az életét! Valami ilyen rézességgel, mint most... ezé a sok, rumos theájé... «Szerettek, szerettek, szerettek!» — ezt mondan igazán, legmélyről, teljes felejtkezéssel... Hogy emlegették ma ezek «Marie L'egypte»-et, a ki hétszer dobta oda magát a Krisztus szerelmeért!... Hogy jut ez most eszébe?... Igen, csakugyan nem álszentes, előleítelles nép ez, — nyiltabb, szabadabb, külömb, mint azok odaát! Vallani is merik, a mit úgys művelnek!...

«Szerettek, szerettek, szerettek!...» Egy hang sutogta mellette, beljebb, egyre beljebb halva lényege e szomjaz, száraz hang, — e falladon szenvedélyes, tagolatlan, értelmetlen ritmusok útján. Elpirult, lévséget érzett hírtelen és verítéküttött ki a homlokán. Láttá maga mellett a férfit, világitón fehér, szép homlokát; okos, sötét szemét most fátyolosnak, félig csukottan... és érezte szima, halvány keze szorítását a csuklóján, a hol lüktet az ér...

Egyedül volt a kocsiában és valahol belül tudta már öntudatlan, hogy elkövetkezendő percekben, mintegy beígért, kezdődő zenejétekön képezleg, — a motívumokat már az overture jelezte s nincs egyéb, mint a biztosra várakozás. Elkerülhetetlenül, mindenáron, törvényyszerűn jönni kell annak, a mi most fog történni vele!

(Folytatása következik.)

GRAMOFON A CSÁRDÁBAN.

S hogy betérek az ivóba, látom
Hogy oda lett az én csárda-álom!
Nyoma sincs ott se szigánynak, se dalos legénynek
És se a kedy, se a gyertyák lángjai nem égnek.

Német vigéző az asztalnál csondó!
Temetgeti szomját habzó sörbe —
Sarkokban meg vén gramofon őri a sok szöpet,
Ujjaival dobol hozzá asztalán a német.

S míg a pinceszé kört tesz én éleim is
S a részszáját fordítja felem is,
Hogy ordítsa én nekem is a régi notákat,
Egyszerre csak szivemben, fájo érzés támad.

Mintha régi világ romján állnék —
Mintha csöndes srok között járnék —
Mintha a múlt hangulatos, paszomántós képe
É perczben tűnt volna itt az örök semmisségbe.

Vértessy Gyula.

SZÍNHÁZAK

Nyári darabok a Magyar Színházban és a Vigszínházban. — A drámaírás és kritikája.

Nem egészen világos, hogy miért alakult ki a nyári darabok intézménye. Májusban, mikor a gyümölcsfák virágoznak, talán kevesebb igényük az emberek, mint januárban, mikor jégvirág fűdi be az ablakokat? Avagy lazább figyelmük, nem szeretik az eszüket megfeszíteni? Vagy mulatósabbak és csak azt fogadják el, a mi bohó módon mulattatja őket s idegenkedve néznek mindenre, a mi komoly színnel jön? Az igazság, melyet nyilván színházi tapasztalások is támogatnak, az, hogy tavasz nyíltával általában nehezebben szánja el magát mindenki, hogy mikor a szabadban, vagy legalább a korzón sétálghat, három órára bevegje magát egy nagy, meleg levegőjű helyiségbe s csak egy mód van, hogy becsábítsák: ha annál a nagyon emberi hajlamánál fogják meg, hogy nevetni akar, bohó, könnyű, vidám dolgokon feledkezni, egy-két órára elbújni élete sötétségei elől a komédia nevető optimizmusába. A napfény után való vágy tavaszszal erősebben támad fel bennünk, mint bármikor máskor és erősebben vágyódnunk a lélek napfénye után is.

Már t. i. ha igazi napfény, nem pedig mesterséges imitációja. Mert sehol másutt nem derül ki biztosabban a valóság, mint a könnyelmű humor birodalmában és semmit sem lehet olyan biztosan megismerni, mint azt, hogy valaki igazi jókedvből mókázik-e vagy sem. Az erőltetés mindenütt megboszulja magát, de itt leginkább, a nevetésnek, ha nem őszinte, nincs szuggesztív hatása, csak azzal lehet igazán együtt nevetni, a ki maga is igazán nevet.

Heltai Jenő azoknak a keveseknek egyike, a kik igazán tudnak nevetni. A lélek könnyű harmóniája, a mely egy magától kialakított filozófia magasságából, keserűség és visszasszérzés nélkül nézi a dolgokat, mindennek megtalálja a mulatságos oldalát és mindent ki tud figurálni a nélkül, hogy sérelmet ejtene rajta, — ez az ő egyéniségének legfőbb vonása s ez lényének vonzó könnyűvérűségével el tudja hitetni mindenkivel nevetése őszinte voltát, akár megértő melancholiával mosolyog a világ dolgain, akár kicsapongó jókedvvel kaczag rajtuk. Az iróniától a paródiás persiflageig az egész skála az ő regiszteréhez tartozik. Sok színpadi munka révén nagyon jól meg is tanulta, hogy és hol kell a közönséget csiklandozni, — ő talán az egyetlen a mi kritikus természetű és fanyar ízű mai irodalmunkban, a kinek igazi ere van a könnyű komédiára. A Magyar Színház számára francia szerzők — Kéroul és Barré — nyomán irt bohó nyári darabja, a *Léni néni* igazi nyári darab: könnyelmű, felelősségnélküli, kicsapongóan vidám és mindig mulatságos, bohókás és bohózatos a nélkül, hogy szégyelnünk kellene magunkat, hogy mulattunk rajta. Abban mindig disztíngvált marad Heltai, hogy hangköréből teljesen hiányzik az alantas. A darab annyira könnyű, hogy nem bírja ki, hogy komolyan foglalkozunk vele. Ép ez a humor az, a mely csak a maga eredeti képében ér valamit; ha elmondanók a darab tartalmát, a képtelenségek halmaza lenne belőle, — a színpadon azonban a sok egymást kergető jelenet: éneklő, tánczó virágáros lányok, furcsa figurák, lehetetlen ábruhák és alakoskodások, múzeumi szobrot álló emberek, meglevenedő szobrok, a tenorista, a ki helyett gramofon énekel, ő csak a pózokat csinálja hozzá, az ötleteknek játékos kergetőzése ellenállhatatlanul hat arra, a ki szeret jóízűn, fentartás nélkül, mindenről megelégedkezve kacagni. A színészek is kitombolhatják magukat: mint a farsangi álarcosbálban, ledőlnek előlük mindenféle kánosok korlátai, odaadhatják magukat felpattanó ötleteiknek, jókedvük kicsapathat a nézőtérre, komázhatnak a közönséggel, belevethetik játékkukba a brettit, a cirksusz fogásait, melyek a nagy színpadról — módjával hasz-

nálva, — még mulatságosabban hatnak. Csor-tos és Z. Molnár kettőse a darab közepe, ők ketten együtt mókázva emlékeztetnek a cirksusz hagyományos clown-kettesére, csak hogy a pofonokat és oldalbarúgásokat egy harmadik kapja: a buta és közönséges falusi gavallér, Huszár egyik legjobb figurája. Csor-tos elsőrendű burleszk-színésznek mutatkozik, a darab sikerét legalább felében ő csinálja meg; igazi jókedvvel, a gamin respektustalanságával mókázik s szinte azt a benyomást teszi, mintha a régi comedia del arte módjára ott a helyszínen találná ki mókáit. Partnere, Molnár a maga diszkréttebb, elmésőbb és kissé szatirikus ízű humorával pompásan egészíti ki.

A színészek friss, vidám játékában nincs hiány *Az ezüst pillé*-ben sem, melyet a Vigszínház számára csinált — változatosság okáért két német, Arnold és Bach-bohózatából *Gábor Andor*. Komédiát játszani — ez nem új dolog — a Vigszínház művészei is jól tudnak: az öreg Vendrey jóízűen, szimpatikusan humoros, öreguras tréfázása, *Haraszthy Hermin* asszonyi kedélyessége, a mely ritka sikerrel távolítja el az asszonyi komikus szerepeket állandóan fenyegető izetlen vonást, *Tanay* elegáns táncza, igazi pesti tónusú beszéde, a fiatal lányok, *Gyöngyösi Teréz* és *Gombaszögi Ella* szerelmeskedése s ebben a keretben a groteszk végét, melyet *Sarkadi* képvisel, a Vigszínház még ma is emlékeztet bohózat korszakát juttatják eszünkbe.

Az átdolgozó is megtette a magáét. *Gábor Andor* jó élcű, fürgé tollú író, egyike a budapesti közönség legtermékenyebb mulattatóinak, ujság-croquisban, kabarében és színpadon egyaránt. Nem az az igazán vidám természet, mint Heltai, — egy nálunk töméntelen számban előforduló típusnak, a zsörtölődő nagyvárosi embernek a megtestesülése; a ki mindenben a kritizálni valót, a kigúnyolni valót keresi, a kinek egész napja azzal telik, hogy reggeltől estig szítja az egész világot, soha sincs megelégedve semmivel, de zsörtölődése mindig élez formájába kívánkozik. Ezt a zsörtölődő hangot itt-ott megüti bohó darabjában is, a mi nem volna baj, de hogy viccelődése minduntalan erőszakoltá válik, ötletein, tréfáin nem az igazi jókedv mutatkozik, hanem legtöbbször a viccelődő hajlam mindenáron való hajszolása, — az már nagyobb baj. Semmit sem lehet oly kevéssé erőszakolni, mint a nevetést és igazi jókedv csak igazi jókedvből származhatik.

Az állami színházak épen az ellenkezőjét csinálják annak, a mit szerencsésebb társaik, a magánszínházak. Ők épen ilyenkor jönnek a komolyabb, nagyobb fajsúlyú irodalommal. Miután egész évben főgondjuk a pénztár aktívában tartása volt, tavasz felé felébred lelkiismeretük, tudatára jönnek irodalmi és művészeti kötelezettségeiknek és rendeznek néhány úgynevezett klasszikus estét. Erre készülődik most a Nemzeti Színház is. Azért-e, mert azt gondolják, hogy nyár felé úgysem megy beléjük a közönség, akármit játszanak, vagy azért, mert legalább a közönségnek azt a komolyabb kisebbségét akarják magukhoz vonzani, a melynek öröme telik az efféleben s a mely egész télen meglehetősen szűkös kosztot maradt? Ki tudná a színházi gondolkodás rejtelmeit fölfejteti és megtalálni azokat a kifürkészhetetlen szempontokat, a melyek egy állami színház műsorának összeállítását eldöntik? Ezeket a titkokat hiába fejteti a napról-napra kapott benyomásokkal dolgozó kritika, a szigorú, a mindennap életétől idegenül elzárkózó akadémiai esztetika, de még a képviselőház is, a mely rendszerint csak a kultusz-budget tárgyalásakor veszi észre a maga művészeti lelkiismeretét.

Az ütlegekből, melyek ilyenkor a színház-nak vannak szánya, csalhatatlanul kijut a megfelelő rész az irodalomnak is. Kijutott

most is többfelől. A ki irásainkat olvasni szokta, tudhatja, hogy nem vagyunk föltétlenül elragadtatva mai irodalmi viszonyainktól és termelésünk gazdagságától, még kevésbé vagyunk hívei annak, hogy a kritikát, a mely elvégre mégis számbaveendő fórumokról jön, lehurrogással terrorizálják, sőt a becsületes szándékú kritikát még akkor is örvedetesnek találjuk, ha nézeteinkkel nem egyezik. Annak az ingerültségnek, a melylyel a drámaírók és sajtóbeli kísérőik az ilyen kritikát fogadni szokták, bizonyára része van benne, ha ez a kritika néha szintén ingerültebb hangot üt meg.

Mindazáltal nehezen tudjuk megérteni azt az ellenséges, jóakaratlan szűkölködő álláspontot, a mely a mai irodalom és különösen a drámairodalom ellen minduntalan nyilvánul. Miért bírálják épen a drámai természet fokozott szigorral, olyan standardok szerint, melyeket más irodalmi területekre egyáltalán nem, vagy csak enyhítve szoktak alkalmazni és olyan szempontok mellőzésével, melyeket drámaírásunk helyzete és eddigi eredményei egyenesen megkívánnának. Abból a magában véve örvedetes tényből, hogy a magyar színházi műsoron végre — majd egy század színtalan törekvései nyomán — a magyar darab az uralkodó és hogy a külföldön is szép sikereket aratott az eddig — egyes kivételes eseteket leszámítva, — a magyar határok közé beszorított magyar dráma, — talán mégsem kellene fegyvert kovácsolni a tömegtermelés és az export-darabok igazságtalan és méltányosság nélküli jelszavaival. Hogy hatásra töreksenek? Szigligeti, sőt maga Vörösmarty is hatásra törekedett s nem is mindig váltogatottabb eszközökkel, holott épen velük akarják agyonütni a mai magyar írókat, a hogy Toldi Miklós a holt farkassal ütötte agyon az élő farkast.

Talán nem csalódnunk, ha ezt a túlnyomatékos hangsúlyú kritikát világnézetbeli okokra vezetjük vissza. A mai magyar élet olyan mértékben mutatja az ellentétes világnézetek surlódását, mint még soha, a hagyományoshoz szigorúan ragaszkodó világnézetből a minden hagyományt szélsőségesen kritika alá vevőig megvan minden árnyalat és minden törekvés. Ez tükröződik az irodalomban is, melyben ép úgy megvan a két szélső irány, minden közbeeső fokozatával együtt, mint az élet minden egyéb ágában és az irodalmi élet természeténél fogva az érvényesülni vágyó, szélsőséges új törekvések lépnek fel a legnagyobb zajjal és feltűnéssel, ők képviselik az offenzívát a higadtabbak és konzervatívabbak defenzívájával szemben. Ebből persze harc és vita keletkezik és sebek esnek jobbra is, balra is. A dráma, mely legelőkeltebben szokta tükrözni az élet mindenféle mozgató erőit, a maga módján szintén részt vesz ebben a harcban s mai drámairodalomunkban szembetűnően a legnagyobb és lehangosabb szerepet épen azok játszzák, a kik nyílt ellentétes állásponton vannak társadalomunk vezető köreinek világfelfogásával, éles kritikát világlátásba helyezik társadalmi erkölcesinket, megragadnak sok mindenféle olyan dolgot, a mit azelőtt féltek volna érinteni, bizonyos szabadossággal szólnak mindenről, olyan dolgokról is, a melyeket külföldi irodalmak ugyan réges-régen felszabadítottak, de a miénk a legújabb időkig tartózkodott tőlük. Érthető tehát, ha a régihez ragaszkodók ezt a nagy szabadságot rossz szemmel nézik. Megijedni vagy kétségbeesni azonban e miatt fölösleges, sőt örülni kell neki. A szellemi dolgokban, ép úgy, mint a természetben, a harc, a különböző erők surlódása az élet s a harci zajt hallunk, az csak annak a bizonyítéka, hogy a kultúra és benne az irodalom él és élni akar. Minden irány ennek az életnek teljességéhez járul hozzá s baj volna, ha mindenki egy véleményen volna. Schöpfung Aladár.

SCHAFER KÁROLY.

BEKÉ MANÓ.

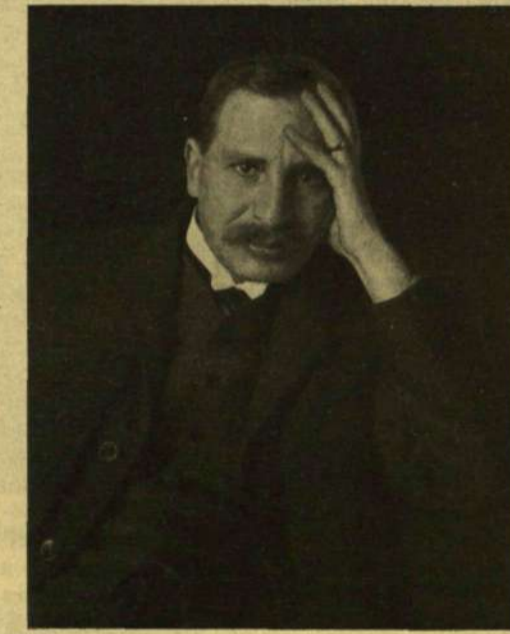
GIESWEIN SÁNDOR.

BUDAY LÁSZLÓ.

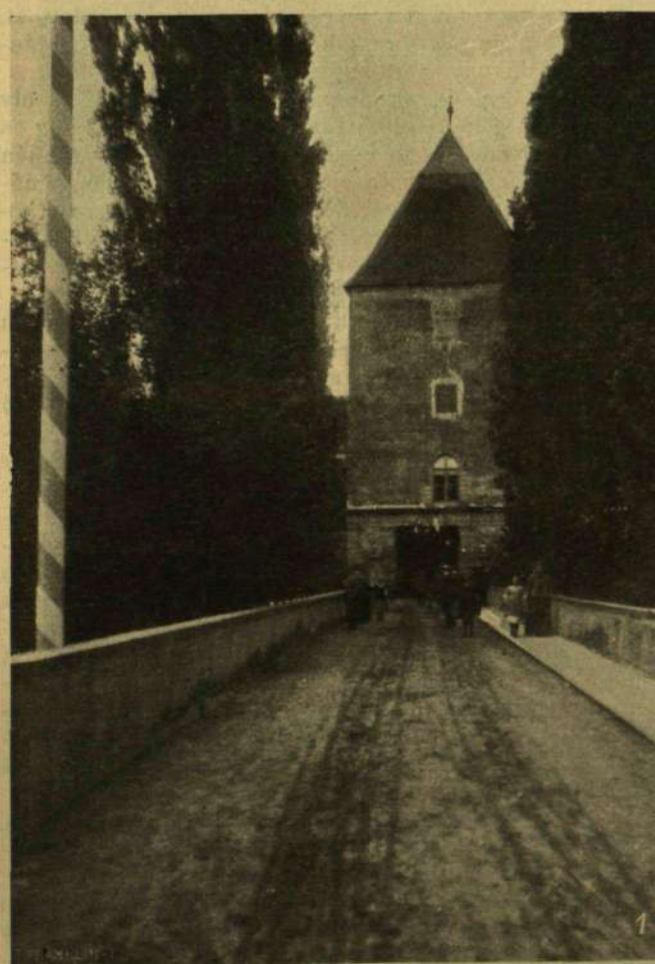

SZINYEI FERENCZ.

ÉBER LÁSZLÓ.

AZ AKADÉMIA ÚJ LEVELEZŐ TAGJAI.

1. A bejárat. — 2. A kapu. — 3. A kastély udvara.

A SÁRVÁRI KASTÉLY, MELYET MOST LÁTOGATOTT MEG TULAJDONOSA, A BAJOR KIRÁLY. — Jely Gyula fényképe.

A MŰVÉSZNŐ TESTVÉRE.

ELBESZÉLÉS. IRTA ZÖLDI MÁRTON.

Linszky Ottília nagy hírű koncert-énekesnő volt, kit Szentpétervártól Madridig hódolattal ünnepeltek és pazarul fizettek. Az ő idejében, a múlt század hatvanas éveiben, Donizetti, Borsini, Bellini és Ardití ariái és ariette-jei voltak divatosak a koncert-terekben. Ezeknél a sikert az énektechnika döntötte el. Egy-egy koloratur-remekléssel, egy-egy trilla-bravurral lélek és szív nélkül is tudtak az énekesnők nagy nevet és nagy vagyonot szerezni.

Linszky Ottília a hangbeli képességekhez elragadóan szép külsőt is hozott a dobogóra. Klasszikus olasz szépség volt. A finom junói orrt, a ragyogó fekete szempárt anyjától örökölte, ki mint olasz zongora-művész nő ment férjhez Linszkyhez, a lengyel karmesterhez. A művészpárnak két leánygyermek született, Hedvig és Ottília. A leányok, mint azt testvéreknél gyakran tapasztalhatjuk, ha együtt voltak, csöppet sem hasonlítottak egymásra, de ha külön-külön látták őket, mindenkinek feltűnt a hasonlatosság, noha Hedvig lencsözke hajával, ibolyakék, ábrándos szemével a lengyel női szépség előkelő típusát képviselte.

A Linszky-művészpár sok bolyongás után Magyarországon telepedett le, minthogy Linszky-kné mint zongoratanárnő fényes alkalmazást kapott egy magnás-családnál az Alföldön, a három Körös vidékén.

Mikor a szülők elhaltak, a két Linszky-leány már hajadon sorban állott. Ottília tizenkilenc, Hedvig huszonegy éves volt. A vagyon, a melyet az elhunyt szülők után örökölték, jelentéktelen volt. A legtöbbet az a ház ért a Fekete-Körös partján, melynek kertje a Linszky-lányok gyermekboldogságát látta. Magától értetődik, hogy a karmester-apa és a művésznő-anya mindent elkövetett, hogy a leányok briliáns zenei nevelésben részesüljenek. Mind a kettő már tizenkét éves korban első látásra lejárta és lénekelte a legbonyolultabb hangjegyeket.

Az apának mindig Hedvig volt a kedvence, mint tanítvány. Sokkal tisztább, megbízhatóbb zeneérzéssel megáldották látták, mint Ottiliát, ki viszont merészebb, vállalkozóbb, agilisabb volt.

Mikor egy zenetudós katona-karmester közbenjárásával Ottília egy bécsi koncertben először énekelt, Hedvig kísérte zongorán. Már akkor feltűnt a sajtó képviselőinek a kíséret finomsága és zenei biztossága.

Ettől kezdve együtt járták a világot, s Hedvig teljesen megelégedett azokkal a reflex-sugarakkal, melyek huga dicsőségéből reá hullottak a művészi mámor estéin. Szerették egymást ugyanis mint testvérek, ugyanis mint verbeli művészek. De Hedvig nemesek kísérője, hanem oktatója is volt hugának. Csakis ő korrepetált vele s ő tanította be az újabb számokra. És Hedvig nem volt elfogult, bármennyire szerette is hugát. Észrevette a hibákat és energikusan igyekezett azokat kiküszöbölni. Ottília érezte nővérenek azokat fölényét és vakon hallgatott reá, noha alapjában véve makacs, indulatos és kissé önző természet volt.

Egy alkalommal, mikor a Keleti tenger partján néhány napig egyedül voltak, Ottiliát különös elérékenyülés kerítette hatalmába. Úgyszólván minden apropos nélkül így szólt a csöndes hotelszobában:

— Milyen megható nemes tulajdonságok laknak benned, Hedvig. Melletted töltöd az életedet jóformán mint stáffás, s lelket teljesen kielégíti az, hogy hugodnak hasznára lehetsz. Én nem hiszem, hogy erre az önfeláldozásra képes lennék...

— Ugyan kérlek, miket beszélsz! — szólt rá Hedvig.

— Az igazat mondom, Hedvig, csakis az igazat, — folytatta Ottília, nővére térdeit átkarolva — te többet tudsz, mint én, az kétségtelen. Emlékezem, hogy boldogult apám mindig szívesebben hallgatott tégedet énekelni, mint engem.

— Mert idősebb, fejlettebb voltam.

— Nem, nem! Mert a hangod szebb volt... Ezt a multkor az öreg Schiffer karmester is mondotta, mikor nála duettet énekeltünk Kopenhágában. Igen, nyíltan a szemembe mondotta.

Hedvig szokása ellenére kissé idegesen szakította félbe hugát:

— Eh, mit bizonyít ez? Semmi mást, mint-hogy az öreg Schiffernek az én hangom tetszik jobban. Te énekeltél uralkodó fedelmek előtt s kivétel nélkül mindegyiknek tetszettél.

Ottília makacsodott.

— Schiffer karmester többet ért hozzá, mint valamennyi uralkodó — mondotta nem minden keserűség nélkül.

Hosszabb csend következett, melyet Hedvig szakított meg:

— Minek erről beszélni Ottilám? — mondotta. — Azon nincs csodálni való, hogy én veled tartok és zongorán kísérlek. Hát ugyan mit tegyek? Nincs senkim rajtad kívül ezen a nagy világon... Még hazánk sincsen... ám-bár Magyarországot annak tekintjük, noha nem is ott születünk. En Moszkvában, te Milánóban. Még ha cseledei szolgáltatást kellene teljesítenem, akkor is szívesen maradnék melletted és boldog lennék, hogy kiszolgálhatlak. Csak két évvel vagyok nálad idősebb és mégis úgy érzem, hogy veled szemben némi anyai kötelességeim is vannak, hogy helyettesítem elhunyt drága anyámat, ki életének java részét szintén bolyongásban töltötte, mint mi... Nem, édes Ottilám, nekünk nem szabad egymást elhagynunk soha! Még akkor sem, ha ok volna reá!

— Milyen nagy és igaz vagy te! — mondotta Ottília könnyes szemekkel. — Igazad van, mi nem hagyhatjuk el egymást.

És három hónappal később mégis elváltak. Ottília hagyta el nővérét. Egy impreszárió miatt történt a szakítás. Az az impreszárió megkérte Ottília kezét. A mindig engedékeny, passzív, simuló természetű Hedvig egyszerre kéréhetetlenül a sarkára állott. Miután tudta, hogy a kérés hitvány ember, egyszerűen kiutasította; Ottília e miatt éles szemrehányást tett nővérenek.

— Kérlek, épen olyan férfiú, mint a többi, csak valamivel okosabb. Az pedig nem hiba.

— Ravaszabb édesem — mondotta Hedvig erős hangsúlylyal — közönséges csalásokat követett el. És azonfelül házaságszédelő. Nekem az az anyja panasolta el, kinek leányát boldogtalanná tette.

— Eh, — szólott Ottília idegesen közbe — vigyázzanak a nők jobban magukra. Ennyi az egész.

Hedvig életében először, toppantott lábával: — Megtiltom, hogy így beszélj! — kiáltotta kigyúlt arccal. És megtiltom, hogy annak az embernek a nevét meg egyszer említsd előttem!

— Milyen jogan tiltod meg? — kiáltotta az énekesnő a dühtől rekedten.

— A tisztesség jogán, — hangzott a komoly válasz.

Az este Ottília bucsúlanul távozott és két hét múlva már Amerikában volt, hol azonnal felesége lett a rossz hírű impreszárióának.

Szegény Hedvig, napokig nem tudott magához térni. A rút testvéri hálátlanság feldúlta lelkét. Próbált mehetségeket találni Ottília részére, de nem volt képes. Végre megnyugodott abban, hogy bármilyen rosszul cselekedett is, neki nem szabad őt szívéből kidobni.

— Olyan a milyen, de a testvérem, — ismételte százszor és százszor — úgy kell cselekednem, hogy szüleim fent meg legyenek elégedve azzal, a mit teszek.

A vilájáró emberekben erősebben fejlődik ki a gyakorlati érzék, mint az otthon ülőkben. Hedvig is tisztában volt azzal, hogy hugát ez a frigy anyagilag és művészileg tönkre fogja tenni. Világosan látta, hogy az az impreszárió semmi mást nem akar, mint ki-

zsákmányolni hugának tehetségét. A maga vagyonát már elpazarolta, most az Ottiliát fogja magához kaparítani és bűnös könnyelműséggel elkölteni.

Minden, szóról-szóra végzetes gyorsasággal bekövetkezett. Két esztendő házasság után a nemrég még ünneplott koncert-művész másodikrangú orfeumokban volt kénytelen kényerét zenei durvaságokat énekelni. Azután nyugatra mentek, Sanfranciskóba, hol Ottiliának fiúgyermek született. Néhány hónappal később a könnyelmű impreszárió a déli égöv rettenetes betegségébe, a sárgalázba esett. A szerencsétlen ember, bármily önfeláldozással ápolta is felesége, belepusztult... s a szegény Ottília csaknem koldusszegényen maradt kis fiával Amerikában. Az egymást követő csapások betegé tették és noha hamar magához jött, de hangja nagyon megcsappant. Egyelőre gondolni sem mert arra, hogy mint énekesnő fellépjen.

Annak a szép karriérnek ez a teljes lezülése alig négy év alatt következett be. És minderről pontosan értesült Hedvig azoktól a vilájáró művészekről, kikkel a barátságot állandóan fentartotta. Azon a napon, mikor megtudta, hogy hugának gyermeke született, valami különös energia viharzott lelkében. Bécsben volt és felkereste az egyik ismerős színházi ügynököt. Koncert-énekesnőnek ajánlkozott. Alig tíz nap múlva «Lanzini» név alatt lépett az osztrák császárvárosba és szédületes sikert aratott. Hasonlíthatatlanul igazabbat, őszintébbet, mint nővére, Ottília. A lapok szokatlan extázissal beszéltek hangjának tüneményes hajlékonyságáról, koloraturájának csillogó gyöngyeiről és egyéb csodálatos képességeiről.

A Lanzini név anyjának családi neve volt s ez a név alig egy év alatt művészi világban a legjobb hangzásuak közé tartozott. És ez a nagy énekművész, bár imádta a zenét, mindennap elmondotta karmesterének, hogy soha nyilvános babérokra nem vágyott s hogy csupán azért énekel, mert hoga kis fiának vagyon akar szerezni.

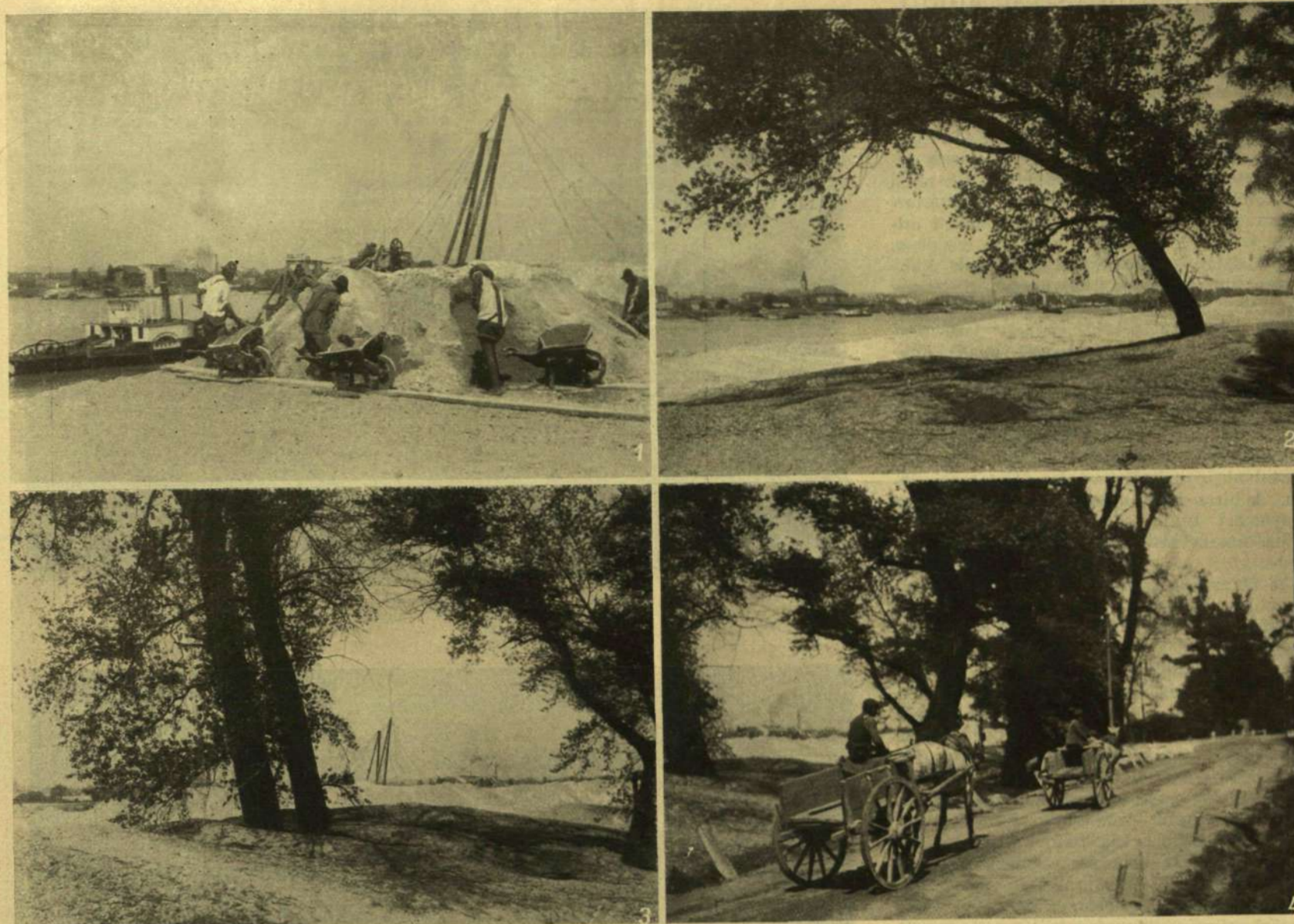
A görög nő szobrokra emlékeztető nyugalom ült szép arcán, mikor a közönség elé lépett s a szép arc csak akkor melegegett át, mikor ezüstös szopránja megrázó emberi indulatoknak adott művészi kifejezést.

Csak kevesen tudták, hogy testvére az oly hirtelen letűnt Linszky Ottiliának. Még a közönség sem vette észre, noha annak idején ismételtén látta a zongorához ülni, hogy nővérét kísérje. Csak egyeseknek, vagyis csak komoly műértőknek a figyelme terjed ki a kísérőkre. És ki veszi észre a nagy művész testvérét? Jóformán senki...

A legközelebbi tavasszal egy spanyol fürdőn tartózkodott a híres Lanzini. Ép akkor foglalkozott komolyan azzal a gondolattal, hogy át-megy Amerikába hugát felkeresni... Az utolsó koncertet énekelte a híres fürdőn. Mikor ki-lépett a pódiumra, az öreg karmester helyett egy fiatal nőt lát a zongoránál, ki szabatosan, tisztán játszotta Ardití egyik nagy ariájának bevezető részét... A belépő művész meglepetten torodott és szívéhez kapott... Felismerte a zongorázó nőben testvérét, Ottiliát... szemük tekintete találkozott s egy pillanat alatt mindent megmagyarázott... A közönség nem vett észre semmit... Csak másnap értesült az újságokból, hogy milyen regényes meglepetésben részesült a nagy énekművész, hogy miként találkozott két testvér öt évi távollét után.

Az egészet az öreg karmester inszenálta, ki elégedetten dörzsölte kezeit, miközben csaknem hallhatóan így beszélt magában:

— A viharban is van harmónia, csak mi nem ismerjük a ritmusát... Ime a vihar, mely Ottiliát úgy elsöpörte, lelki és zenei harmóniát teremtet a két testvér között... Mert művészileg úgy van helyesen, hogy Hedvig énekeljen és Ottília kísérje...

A MARGITSZIGET PARTJÁNAK FELTÖLTÉSE. — Balogh Rudolf félvételei.

1. és 4. A leomlott hegycsúcs. — 2. A megrongált pálya (az előtérből már eltávolították a felszakadt sínek). — 3. A Balatonba zuhant mozdony és kocsik.

HEGYCSUZAMLÁS A BALATONI VASUTON, KENESE ÉS ALMÁDI KÖZÖTT. — Jely Gyula félvételei.

ÚTON ÖTÖDSZÖR A VILÁG KÖRÜL.

ANNAM.

Annam szívében. — A főváros. — Udvar.

A mesebeli operenciás tengereken túl — a legmesezerűbb országok egyike Annam. Khina hűbérese volt egykoron — mint Kelet-Ázsia legtöbb földje és népe. A mint a nagy-császár-ság hatalma hanyatlani kezdett, lettek mind önállóbbakká a mellékállamok. Ezek közé tartozott *Tonking is*, az annamok eredeti otthona.

A mai Annam fővárosa, *Hué*, csak újabb eredetű, mint a hogy fiatal maga a dinasztia. Mert Annamnak van mai napig uralkodója, ki fényes palotában székel, hadsereget tart, mandarinok környezik. Háremjei tele vannak. Egy szóval a kelet összes hagyományait megőrizte.

Annam valóban ósdi maradt, sőt mint említém, sok tekintetben mesezerű. A tengerrel érkező azt hinnék, sohase fogunk hegysorain túlhatolni. Mint megannyi czukorsüveg tornyosulnak egymás fölé a legcsodálatosabb sziklák. A híres márvány-csúcsok valóban azt a benyomást keltik, mintha titánok dobálták volna pusztá kedvtelésből a szédületes magasba.

Az út az ország belseje felé tájképi szempontból sebb nem lehetne. A hegységet minden irányban sűrű tropikus növényzet fedi. Örökzöld óriások, virágzó cserjék, mindenféle folyondárok, csipkéslevelű páfrányok lepik el az egész napsugaras tájat. Mert a nap süt teljes hevével az egész éven át. E sorokat 35 fok melegben írom, dacára hogy árnyékban vagyok, — a napon pedig a higanyoszlop felszökik ötven és hatvan fokig is.

Erthető tehát, ha az erdők tömve vannak vadállatokkal. Az elefántok persze a legértékesebbek, a legtöbb kárt pedig a tigrisek okozzák. Minduntalan betörnek a falvakba és sok áldozatot szednek. A nép így folytonos rettegetésben él, mi annál jobban érthető, hogy házaik a mi fogalmaink szerint nem léteznek és otthonaik legfeljebb gunyhóknak tekinthetők. Pár czölöpöt a földbe verve, bambuszvesszőkből és pálmalevelekből fonnak egy-egy kalibát.

A főváros fénye éles ellentétben van a rurális nyomorral. De hiszen ez is jellemzően keleti állapot. Annamban mai napig minden a császár tulajdona. Az ország mindenestől a fejedelmé, ki csak a vagyonélvezetet adja népének. A falu, mint olyan, kap egy-egy területet, a mit a nép művel és a melyért az adót az előljáróság fizeti.

Daczára a francia protektorátusnak és dacára, hogy mindenütt a francziák az urak, e patriarkális rendszert életben hagyták. A járásokat a mandarinok kormányozzák, mint egykoron. És szerencsére meghagyták Ázsia egyik legfestőibb udvarát teljes sértetlenségében, összes hagyományával, sajátos szokásaival.

Ma, hogy Peking palotájából a császár örökre elhurcolkodott és az egykor káprázatos udvar feloszlott, a mióta Koreát a japánok foglalták el és a császár elvesztette hatalmát, — nem maradt csak két valóban eredeti udvar, Cambodgiáé, melyről a múlt alkalommal írtam és az annami, a hova most érkeztem.

De bár mindkettő régies és tulajdonképen szomszédos — két teljesen eltérő szellemet fejez ki. Minden más *Pnom-Penh*-ben, mint más *Hui* várfalain belül. Amaz malajji, jobban mondva birmán mintát árul el, a míg emez teljesen kínai. Az épületek az előbbeni székhelyen megannyi csúcsos-hegyes pagodaszerű csarnok, míg itten a szigorú, évezredes szabályok által előírt és úgynevezett *Ting-stílus* a kötelező.

Peking volt minden tekintetben a példa.

A vazallusok hűséges követőknek bizonyultak. Még csak nem is igyekeztek saját lábaikra helyezkedni. Elfogadták mindent, a mi felülről jött. Vakon követték Khina intézményeit. Így volt az Koreában avagy a mongoloknál. Mandsuria kínaiabb lett még Khinánál is. Ezen eset állott fenn *Tonkingban* és a mai Annamban is. Megérkezve *Huébe*, csaknem azt véltem, *Peking* falai előtt állok. *Peking* előtt, de megfordított látesővön át nézve. Mert minden hasonló, de minden erősen megkisebbitve.

A VIZES SÁNCZ HUÉBAN.

ANNAMI MUNKÁSOK.

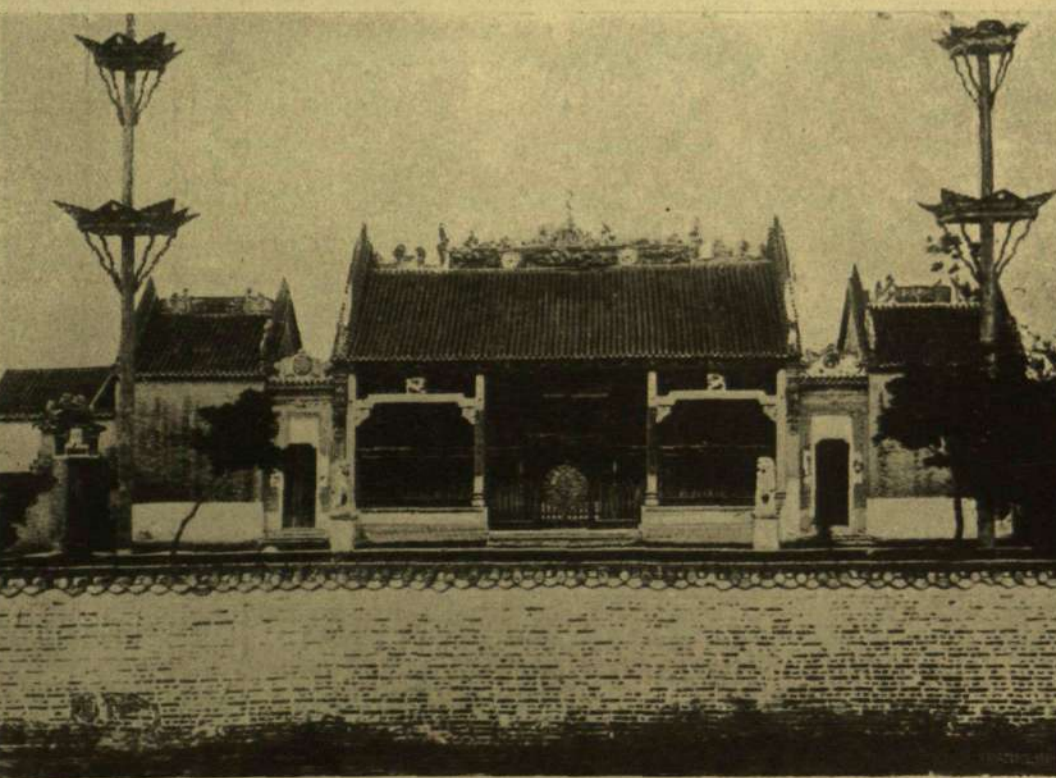
HUÉ ÚJ VÁROSRESZE.

ANNAMI UDVARI VISELET.

MEGÉRKEZÉS ANNAM PARTJÁIRA.

AZ ÓSOK TEMPLEMA HUÉBAN.

Hué azonban még így megkisebbitve is Ázsia egyik legnagyobbabab székvárosa. Nagyszabású a tervrajz és még nagyszabásúbb annak eszméje. Négyzet alakban épült és egyenes utak osztják szabályos négyzetekre. Köröskörül széles vizes-sánczot ástak. A sánczokon túl magas kőfal emelkedik. Minden oldalon három nagy kaput építettek pagodaszerű tornyokkal díszítve.

A város egyik sarkát az egyházak, yamének és egyéb ünnepélyes csarnokok foglalják el. Itt áll a könyvtár is. Mint a többi csakolyan oszlopsoros, sátorotetű *yamen*. A kötetek pedig szép vereslakszekrényekben vannak felhalmozva. A miniszteriumok mindjárt a szomszéd négyzeteket foglalják el. Mindannyi ugyanazon széles fasorra néz. Valamennyit arnyas kertek környeznek.

Kétszáz *mandarin* vezeti Annam ügyeit. Hatalmak, befolyások, foglalkozások természetesen eltérő. Minisztertől a szolgabíróig a hivatalos tevékenységük eltérő. Réájok bizza a francia kormányzó is a tartományok vezetését. Ők érintkeznek közvetlen a néppel és mi fő, hordják a felelősséget.

Hué közepét teljesen a királyi palota foglalja el. Tulajdonképen város ez a városban. Csak úgy, mint a metropolist, a palotát is vizes sáncz környezi, magas falak védik. A kapukat hidak előzik meg és pagodák koronázzák. Minden részlet teljesen szimmetrikus, sőt azt mondhatnám, szimbolikus. Mert minden legkisebb részletnek meg van a maga átvitt értelme.

Hué hűen utánozta, habár kisebb arányokban a pekingi mintát. A sáncz víztükre át íves híd vezet a tornyos főkapuhoz, mely három nagy iv valóságos diadalívre emlékeztet. Áthaladva, egy óriási diszudvaron találjuk magunkat. Kétoldalt az előirt mandarin-szobrok képeznek sorfalat, aztán még három diszudvar következik, mindenikhez pár lépcsőn át jutva, míg végre az első csarnok elé érünk. Csak úgy, mint Pekingben, itten is az oszlopok alapszíne veres, gazdagon kifaragva és fényesen megaranyozva. Hasonló a gerendázat is, melyről rojtos-bojtos diszlámpások függenek alá.

Hasonló diszudvarok és csarnokok következnek aztán fokozott pompával kiállítva, míg a trónteremhez érünk, — mely persze a legkáprázatosabb. Itten vannak fölállítva a legértékesebb dísz tárgyak, a legtrikább porcellánok. A hatás valóban mesteri. Ilyen tökéletes összhangot csak a kínai díszítő művészet képes előidézni. Két mellék *Yament*, fájdalom, az európai társaság kedvéért nyugati ízlésben rendezték be. A mi legszomorúbb, hogy a francia gyarmathivatalnokok ízlése felette kétes. A legtrikább és feltűnőbb butorokat választották. Szinte el vagyunk csodálkozva, hogy Franciaország, mely egykoron vezetett a jóízlés mezején, ennyire hanyatlott.

Szerencsére a mellékudvarok teljesen érintetlenek maradtak. A legtöbb csak kivételesen nyílik meg az idegen előtt. Ott, hol a királynék élnek, teljesen el van szigetelve a külvilágtól. Az ősök tiszteletére épült csarnokban töltik napjaikat a valósággal mumiákká száradt egykori feleségek. Napjaik kizárólag az elhalt emlékének vannak szentelve és mai napig annyi év után sohase mulasztanak el elkészíteni a théat, dohányt és mindazt, mi az elköltözöttnek kedves volt, csak úgy, mintha még itten élne.

Hui palotája valóban az élőholtak otthona nevére érdemelne. Az élők el vannak benne zárva, mint a sirbolyokban, — de a halottak fényes csarnokaiban a látogatások kötelezők. Ott találunk mindent, csak úgy, mint volt az illetők életében. A legapróbb használati tárgyak helyeiken vannak, mintha az egykori tulajdonos bármely pillanatban visszatérhetne. Annam sajátos udvara maradt meg utolsó viszfényeként a nagy *khan*-ok hagyományainak. Visszatérve Pekingbe, az egykori ragyogó császárvárosnak csak árnyékát fogom találni. Mindaz, a mit ottan csodáltam, nagyjára elenyészett. A világ legpompásabb udvartartása, melyet még ottlétem alatt olyan sokszor volt alkalmam láthatni, azóta megszűnt örökre. A nagy regencsászárné halálával sirba hanyatlottak az egykori hagyományok is.

Hué, 1914 március.

Gróf Vay Péter.

A DURAZZÓI KIRÁLYI KASTÉLY A RESTAURÁLÁS UTÁN.

AZ A MONTENEGRÓI ÁGYÚ, MELLYEL AZ ELSŐ LÖVÉST TETTÉK A BALKÁNI HÁBORÚBAN.

NIKITA KIRÁLY GRÓF ANDRÁSSY GYULÁVAL.

GRÓF ANDRÁSSY GYULA ÉS FELESÉGE.

NIKITA KOCSIBA SZÁLL ANDRÁSSYVAL.

I. VILMÓS ALBÁN KIRÁLY NEJÉVEL KIÖVAGOL DURAZZÓBAN.

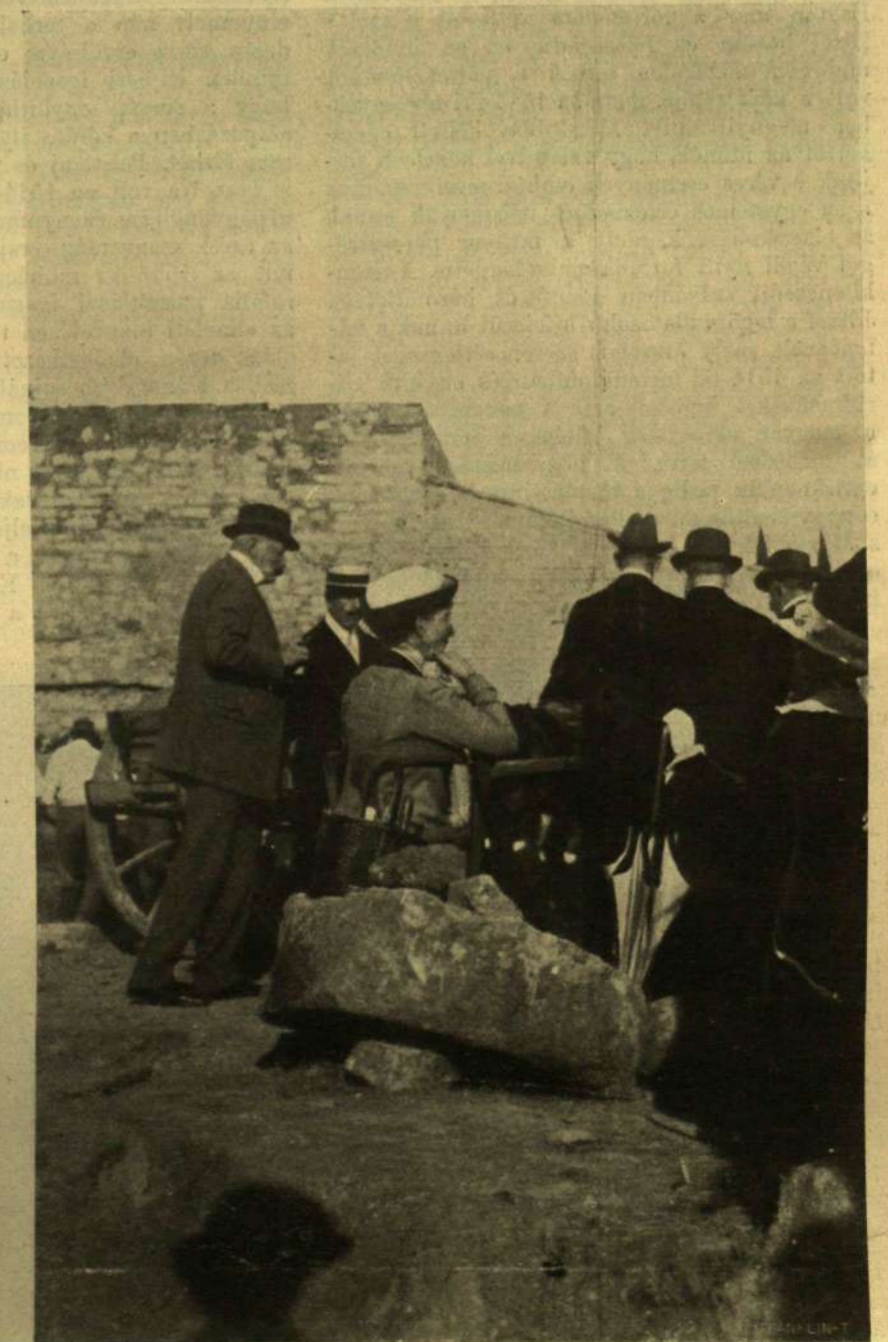
GRÓF ANDRÁSSY GYULA UTAZÁSA A BALKÁN-FÉLSZIGETEN. — Gróf Andrássy Gyuláné és gróf Andrássy Klára főlvetései.

A KORFUI ÁSATÁSOK A NÉMET CSÁSZÁR JELENLÉTÉBEN. — A sötétruhás álló alak Dörpfeld, híres német archeologus, az ásatások vezetője, a kép jobb szélén áll gróf Andrássy.

GRÓF ANDRÁSSY, A NÉMET CSÁSZÁR, GRÓF ANDRÁSSY NÉ.

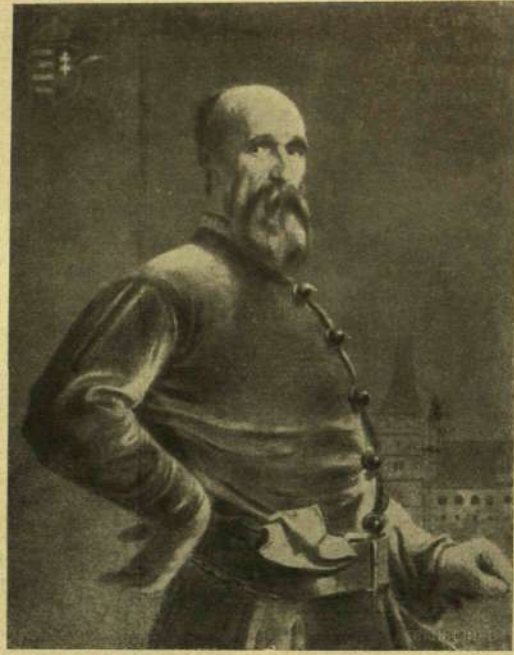

A GÖRÖG KIRÁLYNÉ AZ ÁSATÁSOKNÁL.

GRÓF ANDRÁSSY GYULA UTAZÁSA A BALKÁN-FÉLSZIGETEN. — Gróf Andrássy Gyuláné és gróf Andrássy Klára főlvetései.

NÉGYSZÁZ ÉVES PARASZTFORRADALOM.

Az idő kerekén indul egy fordulás s annak tartama alatt a vélemények és az igazságok is fordulnak egyet s májdnem az ellenkezőjükre változnak. Ilyesmit lehet tapasztalni a Dózsa György parasztforradalmának megítélésében. Ennek a véres emlékü és kegyetlenségeiben bőven bővelkedő forradalomnak most van négyszázados évfordulója. 1514 május 14-én rendelte el II. Ulászló király és Bakócz Tamás bíboros a keresztes hadak további toborzását s e napon rendelte el az uralkodó azt is, hogy a meglevő sereg Dózsa György vezérlete alatt a török ellen, Knin vára védelmére meginduljon. Másnap pedig elemi erővel kitért a forradalom. A négyszázados esemény történelmi jelentőségének értékelése csupa olyan dokumentumokat állít szembe egymással, melyek azt a nagy eltérést és végtelent mutatják, melyet a kortársak és az utókor ezt a kérdést megítélték. A kortársak álláspontját ridegen kifejezik azok a tények, melyekben a visszatorlás különböző részletei foglaltatnak. A ezért tüzes trónon megégették, seregét szétverték, pártosaiból pedig egyik verzió szerint 70 ezret, másik szerint 40,000-et pusztított el a nemesség boszúja. E tények betetőzésül jött aztán az 1514 november 19-iki országgyűlés, mely a meghozott 71 törvénycekk közül *hatvankettőben* kizárólag a jobbágykérdéssel foglalkozik s azoknak a módoknak a szigorításáról intézkedik, melyek a magyar parasztság hasonló szándékú törekvéseit a jövőre lehetetlenné tegyék. Az egyik résztvevő és érdekelt félnek, a nemességnek ebben a kérdésben ime ez volt és ez lett minden kendőzés nélkül az álláspontja. A másik, vagyis a parasztság, a maga közvéleményét szintén kifejezésre juttatta azokban a kegyetlen és kimélet nélkül való ördöklésekben, melyeket az alig két hónapos mozgalom folyamán a nemesség terhére elkövetett. Ezután már a történelem vette át a szót s közel három és félszázadig ez az ítélszék majdnem kizárólag annak a pártszellemnek volt a képviselője, mely az 1514-iki törvényekben megnyilvánult. Mozdulnia kellett egyetkettőt az időnek, hogy valamivel közelebb férjünk e véres események emberi motívumaihoz s az egyetemes értékűségét felismerjük annak az elkeseredésnek, mely a magyar parasztságot végül nyílt forradalomba kergette. A tizenkilencedik században Petőfi és báró Eötvös József a legöntudatosabb kifejezői annak a felfogásnak, mely országos szerencsétlenséget látott az 1514-iki forradalomban és enyhítő körülményeket keresett arra a szereplésre, mely a magyar parasztság fellépését évszázadokon át hihettedtette. A négyszázados forduló emléknapij pedig a történetírás is megjelent e nagyjelentőségű szellemi esemény színhelyén s Márki Sándor hatalmas könyvet szentel az egykori forradalom és vezére emlékének. Ez már az utókor szava s ez az ítélet egészen

DÓZSA GYÖRGYNEK MADARÁSZ VIKTOR ÁLTAL FESTETT IDEALIZÁLT ARCZKÉPE.

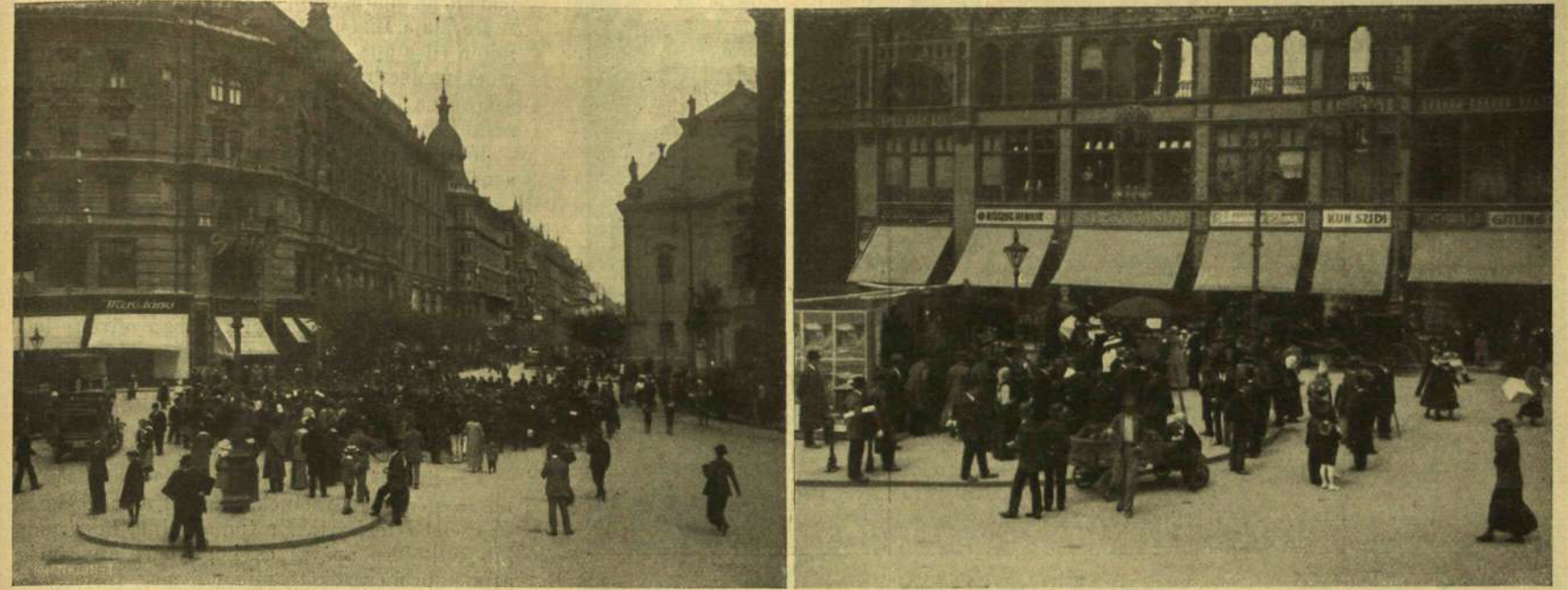
másképp hangzik, mint azok a régiek, melyekben érdekelt felek nyilatkoztak szóval és tettekkel olyan törekvésekről, melyek az ő hatalmi érdekeik korlátozásával az emberi jog jelszavával vonultak ellenük. S hogy az ellentét tökéletes legyen, pár évvel ezelőtt olyan mozgalom indult meg, hogy Dózsa György emléke szoborban megörökíttessék. A négyszáz év előtti és utáni kor ítéletei így állanak szemben egymással annak bizonyosságát, hogy nincsenek örökérvényű és halhatatlan igazságok.

A Dózsa György forradalmának csupán a szociális indoklása volt korrekt és igaz. Az elnyomott nép a terhek egész tömegét hordozta, sorsa évről-évre elviselhetetlenebb lett, minden emberi igazolás tehát mellette volt, hogy a sorsán enyhíthessen. Elméleti megalapozásban a kérdés ilyen értelmezéséhez szó sem férhet. Politikai és történelmi szempontból is igazolva volt az 1514-iki ellenállás, mert a nép gyöngítése és nyomorítása egyet jelentett az egész magyarság erejének gyöngítésével, a mit az 1526-iki mohácsi események katasztrofális pusztulásai igazoltak. A mi azonban az elméleti alapvetésen túl, a gyakorlati megoldás terén elkövetkezett, olyan dolog, hogy csak a legnagyobb sajnálattal tölthet el iránta mindenkit. A forradalom ugyanis gyakorlati alkalmazásában sohasem szép és sohasem igazságos dolog, mert nincs emberi lehetőség arra, hogy egy korszakos eszmét valamely mozgalom úgy képviseljen, hogy az ártatlannak egész tömegével a legvértízóbb sérelmeket el ne kövesse. Ezért a Dózsa forradalma éppen úgy, mint a nemesség ellenforra-

dalma, ezt a szépségihát a mozgalom egész folyamán nem tudta kiküszöbölni. Ártatlanoknak ezrei pusztultak el a legszörnyűbb kegyetlenségek között mind a két oldalon s ebben a forradalomban is megnyilvánult a forradalom bölcseletének az a főszabálya, hogy fegyverháborgás idején a morál törvényei eltűnnek. Pedig van a forradalmaknak is morálja, csak hogy ezt nem a szentimentalizmus kormányozta, hanem a végső cél és a tömegérdek, úgy hogy a magyar parasztforradalom végén a nemesség meg lehetett teljesen elégedve az eredménnyel: letépette az ellenfélt s az apróbb sérelmeken éppen ezért gyorsan túltette magát.

Márki Sándor könyve az erudíció nagy gazdagságával világítja meg minden oldalról ennek az országosan nagy eseménynek társadalmi, politikai és művelődéstörténelmi mozzanatait. Dózsa György személye a fenmaradt hagyományokból meglehetősen legendászerűséggel lép elő, kiválósága mellett, minden akta és irásbizonyíték mellett jobban beszél azonban az a tény, hogy a szendrői fegyvertény után az uralkodó és Bakócz Tamás őt tartották a legméltóbbnak a kereszteshadjárat vezetésére. Hadvezéri kvalitások nélkül kombinációba sem jöhetett volna egy ily fontos hivatásra, de az már a véletlen dolga volt, hogy éppen neki kellett hadseregezőrből forradalmi vezérré válnia. A nemesség nem mutatott kedvet a keresztes hadjáratához, a táborokba nem gyülekezett s a hol csak teltette, megakadályozta a jobbágyok hadbavonulását. Az első motívuma itt kezdődik a parasztság forrongásának. A második pedig X. Leo bulájának egyrészt félre nem érthető, de félremagyarázható szövegezésében, melylyel a mozgalom későbbi folyamán törvényesíteni látszott a kereszteshadak zavargásait. A pápai bulla ugyanis úgy szövelt, hogy a ki a keresztes hadjáratban részt vesz, felmentést nyer minden bűn és büntetés alól. Ellenben pártító az, a ki bárkit e szándék véghezvitelében megakadályoz s az ilyenekre végnélkül kiterjed az átok és pedig apáról fiúra és viszont s minden ivadékára olyképp, hogy kiközösítés büntetése terhe alatt senki ne merjen ellene mondani.

Ott volt végül az egybegyűlt tábor, mely a nemesség távolmaradásának láttára mindjobban forrongott és a pápai bulla védelme alatt igazolva látta a maga eljárása jogosultságát. A forradalom minden mérges anyaga együtt volt tehát, mikor Ulászló és Bakócz rendelete a toborzásokat május 14-én megszüntette és a nemesség távollétével szerveződött paraszttábor a törökök ellen utasította. «Előbb a nemesek ellen!» mondták ekkor a keresztesek s így tört ki az a véres forradalom, mely nemcsak a parasztság sorsát, hanem évszázadokra kihatóan a magyarság politikai hatalmát is megdöntötte. Zuboly.

A GYERMEKNAP BUDAPESTEN MÁJUS 8-9-ÉN. — Balogh Radófi félvétel.

LILJECRONA OTTHONA.

Regény. (Folytatás.)

Irtá Lagerlöf Selma. — Svéd eredetiből fordította L. B.

— Elmehezt — mondta a lelkész. — Először nem érttem, hogy miért nem Maja Liza kézírása a levél. De most már világos. Most elmehezt hozzá és megmondhatod neki. Csöppség nem mozdult.

— Mégis a *tiszteletesné* az, a ki a levelet megíratta velem — mondotta. — És a *tiszteletesné* az, a ki bezárt a szekrénybe.

— Ugy-e össze szelletek, hogy ezt mondjátok, te meg Maja Liza?

A lelkész nagyon haragosnak látszott. Be-látta, hogy hamarosan kiutasítja, ha valamiképpen meg nem győzi. Tanácstalanul tekintett össze-vissza. Ekkor szemébe ötlött a szegény-asszony, a ki éppen ott ment el az ablak előtt.

— Lám, ott megy, a kivel a levelet Svanskogba küldte! — mondta. — Tessék megkérdezni, hogy a papkisasszony volt, vagy pedig a tiszteletes asszony, a ki megkérte, hogy vigye el.

A lelkész éppen azt akarta mondani, hogy már nem akar többet hallani az egész dologról, de Csöppség makacosságában volt valami, a mi másra bírta. Föllélt és az ajtóhoz ment. Midőn hirtelen fölrántotta az ajtót, valakibe

belelűközött, a ki szorosan ott állott. A tiszteletesné volt.

Ránézett, megállt és aztán még egyszer meg-nézte, mintha biztos akarna lenni, hogy ő az, azután kiment a lépcsőre és néhány kérdést intézett az öreghez. Midőn visszatért, a tiszteletesné már eltűnt.

Leült az íróasztal mellé és magához hívta Csöppséget.

— No most már beszélj el, hogy hogyan is írtad a levelet! — mondta.

Csőppség aztán részletesen elmondta az egészet, hogy most már a legcsekélyebb kétsége sem maradt a dolog felől.

— Látom, hogy igazságtalanul bántam veled kis Viharka — mondta a lelkész — de most megkapod a jutalmadat, hogy lemehezt Maja Liza-hoz és mindent elmondhatsz neki.

Ezt már nem kellett kétszer mondani Csöpp-ségnek. A következő pillanatban már ott volt a kis szobában, a hol csak könny és bánat uralkodott és elbeszélte mindent. Eleinte alig hallgatott rá a papkisasszony, de midőn végül megértette, hogy édes apa megtudta az igazat, akkor fölugrott.

— Nagymama, nagymama! Fölmegek édes apához és megnézem, hogy van!

De ugyanakkor kinyitott az ajtó és belépett édes apa.

És nem a tegnapi meg a mai édes apa volt, hanem a régi jó édes apa, egy kedves, szerető édes apa állt ott és tárta ki karjait feléje.

A pihenő-kőnél.

Néhány nap múlva a nagy eset után Maja Liza a szokott időben kiment az országútra Csöppséggel.

De ma este már nem ballagott olyan fáradt, erőtlén léptekkel, hanem most mind a ketten kiáltottak az echónak, ketten kerestek csillámot a homokbányában, ketten hánytak gátat a pataknál és ketten téptek kőköröcsint a ligetben.

De már a fülesbagolylyal nem volt kedve ingerkedni, hanem ott hagyta Csöppséget a nagy nyírfánál és egyedül ment a Pihenő-kő felé. Úgy látszik, a bagoly ma különösen barátságos kedvében volt, mert Csöppség nem szaladt utána a kísértő kőfalnál, sem pedig azután.

Midőn Maja Liza odáig jutott, hogy láthatta a Pihenő-követ, hirtelen megállott. Egy férfi ült ottan, de nem a kívájt padon, hanem a sziklatömb tetején. Előrehajolva ült, állát tenyerébe támasztva. De nem a földre nézett, hanem egy fatörzsre. Egy rigónak fűtyölt, a melyik ott ült a nagy fenyőn az út másik oldalán, utánozta és versenyre ingerelte, hogy annak már majd megszakadt a torka.

Annyira benne voltak a játékban, ő meg a

DÓZSA GYÖRGY KIVÉGEZTETÉSE. — Egykorú rajz után.

MAGYAR KERESZTES VITÉZ. — Egykorú újságlap nyomán.

A TISZAFÖLDVÁRI KOSSUTH-SZOBOR LELEPLEZÉSE. — A szobrot Pórosly Sándor készítette.

Halmos Miklós félvétel.

A LEÉGÉTT ZBORÓI RÁKÓCZI-KASTÉLY.

rigó, hogy észre sem vették, a mint oda közeledett. Egy darabig csöndben állott és hallgatta, és szinte csodálkozva figyelte meg őt. Valahányszor eddig találkozott vele, mindig tele volt gondnal. Csak ma este vette észre, hogy alig lehet több huszonöt évesnél. Valóságos gyermeknek látszott. Ez annyira meglepte, hogy hangosan főkaczagott.

Fölemelte erre a fejét és hallgatózott, de egy másik fa csúcsára nézett, mert azt hitte, hogy onnan jött a hang.

Erre újból kitört Maja Lizából a nevetés. Most már tudta, hogy mi volt. Leugrott a kőről és feléje ment. Epen őt várta, mondotta. Meglátogatta Britta barátját Lobyban, hogy megtudja, mint lehetne Maja Liza kisasszonnyal egyedül találkozni. És Britta árulta el, hogy minden este ki szokott sétálni ide, a Pihenő-kőhöz.

Szive olyan gyorsan dobogott, mintha valami nagy örömet várna. Ah, ah, de hogy lehet olyan bohó. Mintha nem tudná, hogy ismét valami kellemetlen üzenettel jött. Bizonyára a bátyjáról akar beszélni. Egy kicsit nyugodtabb viszonyok között akarja bizonyos sógornője ajánlatát előterjeszteni.

Tényleg úgy volt, a mint gondolta. Nagy előzékenységgel kísérte el a Pihenő-kőig, azután fölszolgáltatta a sziklára, a hol ő ült az előbb, míg maga megállott az uton. Azután egész barátságosan megkérdezte, hogy igazán nem érez valami vonalmat a bátyja iránt?

Úgy volt, mint Svanskogban! Nem tudja miért haragudott meg egyszeriben, miért lepte el egész lelkét a bosszúság, úgy hogy haragosan azt felelte, nem érti, miért fásztja magát ezzel a kérdéssel. Csak nem gondolja, miután néhány óráig együtt volt a bátyjával, hogy azonnal beléseretett.

Észrevehette, hogy megsértette ezzel a bosszús felelettel. Szinte hihetetlen volt, hogy ő volt az, a ki az előbb itt ült és fútyulgetett a rigónak. Annyira kímért lett, mintha üzletet akarna kötni és minden szót már jó előre megfontolt. Bizonyára ilyen szokott lenni, midőn vasat vásárol, vagy midőn szerződést köt a szenes kocsisokkal.

Kérte, hogy ne gondolja őt tolkodónak, de meg kellett kérdeznie, hogy megtudja, szabad-e a szive, mielőtt tovább menne.

Ellenállhatatlan kedve támadt, hogy egy kicsit ingerelje és megingassa nagy biztonságában.

— Az még nem olyan biztos — jegyezte meg — hogy szabad a szivem azért, mert nem vonzódik Liljeconra lelkéhez. Hiszen van még más is...

Erre egy kicsit gúnyosan meghajolt.

— Ez mind igaz — mondotta. — És ha a legkisebb kilitás is van arra nézve, hogy az, a kihez Maja Liza kisasszony vonzódik, el fog jönni, hogy megkerje Maja Liza kisasszony kezét, akkor nem is beszélhet tovább.

Minden vér az arcába szökött, de midőn bánatterhes szemébe nézett, mégis így felelt: — Nem, arra nincs semmi kilitás.

— Úgy, akkor tanácsot szeretnék Maja Liza

kisasszonytól kérni — szólt és a pénztárczából kivett egy jól lepecsételt levelet, melyet a kezében tartott, a nélkül, hogy a czímet megláthatta volna. — Mondja meg Maja Liza kisasszony, folegtem ezt a levelet a postára, vagy pedig összetépjem?

Maja Liza nem válaszolt semmit. Arra a reggelre gondolt, midőn leugrott a farkasverembe. Egy ütés ide, egy ütés oda, mind egy pillanat műve volt. «Miért nem tesz most is egy hirtelen ugrást — gondolta magában — és miért nem üt egyenesen oda, hogy megtudja, mit akar? Minek ez a nagy körülmenyesség?

— Ezt a levelet, Maja Liza kisasszony, — folytatta még sokkal hidegebb és üzletszerűbb hangon, mint az előbb — egy fiatal ember írta néhány évvel azután, hogy a menyasszonya sirjánál állott, a hol megfogadta, hogy egyedül küldi át az életet, nehogy valaha őt elfelejtse. Azóta a fiatal embernek egy pillanattal sem jutott eszébe, hogy megszegie fogadalmát, sőt még kísértésbe sem jött. A kedvese sirjába temette el a szivét és onnan nem támadhat föl többé. De, Maja Liza kisasszony, a fiatal ember néhány hónappal ezelőtt egy szegény és elhagyott gyermekkel találkozott. Annak szeméből a gyöngédség és alázatosság legbájosabb keverékét olvasta ki, és a mi a legjobban meglepte, az a menyasszonyával való csodálatos hasonlósága volt. Egyszerre a legnagyobb vonzódás fogta el. Úgy tetszett neki, mintha a halott azt suttogta volna a fülebe, hogy segítse meg ezt az ifjú elhagyottat, a ki az ő hasonmása. A fiatal ember megkísérelte, hogy összehozza őt a legnemesebbel, a kit ismert, a saját bátyjával. Látta a találkozást, látta együtt ülni őket a tűz előtt és már a legnagyobb boldogságot álmodta számára, mikor gonosz körülmények jöttek közbe. A fiatal ember szándéka, a mivel boldogságot akart mind a kettőjüknek, szerencsétlenségbe döntötte őket. A drága testvér a legszörnyűségesebb nyomorba dobta magát és midőn meg akarta menteni, a fiatal leányt is ártatlanul a legsúlyosabb helyzetbe sodorta. A fiatal embernek úgy tetszett, mintha mindennap hallaná jegyese hangját, mely a sírból azt suttogja felé, kérje meg legalább a fiatal leánykát, hogy ossza meg otthonát vele, hol gyöngéd gondoskodással készítené elő boldogságát, hol vedve legyen attól a durva kéztől, mely most hatalmában tartja. Ezen gondolatok közben írta meg, drága Maja Liza kisasszony, a fiatal ember ezt a levelet. Ma reggel akarta a postára tenni, de ingadozni kezdett. Úgy gondolta, hogy előbb feltétlenül öntől kell kérni tanácsot, Maja Liza kisasszony.

Elhallgatott, de ugyanakkor az ölébe tette a levelet. Elolvasta a czímzést. Tiszteletes és Te-kintetes Liselyus Erik lelkéhez volt czímelve.

Soha, soha egész életében nem érezte magát Maja Liza annyira megsértve. Midőn olyasmit tett, a mit sohasem várt, midőn megkérte a kezét, de ilyen módon! Csak azért, mert sajnálta! Föl akart ugrani, hogy apró darabokra szakítsa szét a levelet és az arcába dobja. Jobban haragudott rá, mint édes apára, mikor feleségül vette Raklitzát. Azt gondolta: «Már

úgy vagyok, látom, hogy csak azokra tudok igazán megharagudni, a kik szeretnek.»

De Maja Lizát annyi minden érte már azóta, mióta édes apa és Raklitz ellen támadt, hogy most uralkodni tudott magán. Csak lecsúszott a kőről, a levelet az útra ejtette és azután szó nélkül lefelé indult.

Jó darabig mehetett, egészen a kőkerítésig, a nélkül, hogy valaki utána ment volna.

Csak mikor itt volt, vette észre, hogy micsoda szép este van. Madárdal a bokrok között, szunyogtánc a levegőben, fényes friss lomb, viz-csobogás a patakban, zizegés-zirrenés a fű között, úgy tetszett, mintha az ember hallaná a növéseit. De lám, ez még jobban növelte haragját! Megérthette volna, hogy épen egy ilyen estén kellett volna igazán egyenesen kezdeni, ha már meg akarta mondani. Ah, ha ilyen okos lett volna! Ilyen boldogtalan nem volt, a mig csak álmodott feléle.

Annyi belátása lehetett volna, hogy előbb utána néz a helyzetnek, míg ezt a megaláztatást elébe terjeszti. Ha tudta volna, hogy már kibékült édes apával és hogy édes anyja még azon este megszökött, mikor ő meg Liljeconra tiszteletesné Lövdalában voltak, megszökött szó nélkül és még nem jött vissza, úgy hogy Maja Lizának nincs szüksége az ő könyörületességére.

De hát ez egyre megy. Még ha a legnagyobb szükségben volna is, akkor is haragudnék rá, mert csak számalomból kérte meg. Másvalakire nem haragudott volna így meg, lám a bátyja nem haragította volna föl, ha ugyanezt cselekszi.

Hirtelen megállt. De miért is haragudott meg rá? Egyszerre, mint valami kinyilatkozás, eszébe jutott a felelet. Azért, mert szereti őt!

Igen, igen! Ez volt a szerelem. Olvasta a könyvekből, énekelte a dalokban, de eddig sohasem érezte magában. Pedig ott lappangott, mint gyöngye parázs egész tavasszal a lelkében, de nem tudta minek elnevezni. Most föllobbant benne a szerelem, mint lobogó láng. Szinte csodálkozott, hogy nem felejtett és ragyogott.

Megfordult. Minden megváltozott egyszerre. A szerelem égett benne. Mióta ez a nagy esoda megesett, nem volt már ugyanaz. Nem tudott haragudni arra, a ki előidézte, hogy megtanulhassa, mi a szerelem.

Liljeconra utána ment és már közel volt hozzá. Midőn hirtelen megfordult, szembe kerültek egymással.

Bizonyára gyujtónak kellett annak a tűznek lennie, a mi benne égett! Az ő szében is fölgyulladt a visszfénye, vagy talán nem is volt csak visszfény? Nagyon is erősen lobogott. Még oly keveset tudott, de az a heveség, a mivel magához ölelte, úgy tetszett, hogy ép olyan, mint az a vágyódás, a mely őt hozzá vonzotta.

Nagy volt csodálkozása. Nem akart hinni érzékeinek. De rövidre fogott szavai, kedves kérdése, hogy szereti-e őt, az a boldog vallomása, hogy az első percztől szerette, de szegyelte gyöngédségét, az a fölháborodó megbánás, hogy hizelegni akart magának és elrejtőzött szerelme elől, az a merész beszéd, hogy nem törődik többé sem az élőkkel, sem a holtakkal, jöhet-e mindez más szívből, mint olyanból, a mely érte lobogott ugyanolyan lánggal, mint a milyennel az övé érette perzselődött?

(Folytatása következik.)

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Pusztai szellő. *Somlay Károly* novellás könyve új író vezet élénk. Erdemes foglalni vele és jóindulattal fogadni, mert van egy tulajdonsága: nagyon ismeri a falusi magyar életet. Történetei mind falun játszódnak le, kis paraszt-házikókban, apró kúriákban és az alakok is, a kik mozognak bennük, magyar töről vannak metszve. Ez a rész, az ethnografikumnak szépirodalmi felhasználása ér a novellákban legtöbbet. Bizonyos tekintetben emlékeztet Vas Gerebenre: alapjában véve primitív eszközökkel dolgozik történeti komponálásában s az alakok megrajzolásában egyaránt, szereti fölszallangozni őket tarka népies díszletekkel, paraszti szólamokkal és gyakran keveri bele a mese-mondás folyamába a maga megjegyzéseit, okoskodásait, néha tudálékosságát is. Novellái olyanformák, mint a régi tájképek, melyeken az előtérben levő emberi alakok és csoportok csak ürügyei a háttérben szélesen elterülő tájnak: nála is rendszerint a falusi háttér a fődolog, a történet a melléke.

Mindjárt első novellájában, a mely az egész könyvre tipikus, igen jól rajzolja a szamosparti falut: a gazdag polgárok részét és a szegény szellőket, melyek mint két külön világ fekszenek egymás mellett, alig jutva egymással érintkezésbe. — de már maga a novella meséje kevésbé érdekes, egy meglehetősen konvencionális történet, laza kompozícióval. Mintha legújában fokozott érdeklődéssel vetnék magukat írónk a falusi életre s új, meg új érdekességeket igyekeznének belőle kihozni. Mint ennek a mozgalomnak egyik érdekes jelét, figyelemmel kell fogadni *Somlay Károly* könyvét is.

A mi urunk. *Grazia Deledda* regénye, melyet múlt évben közölt lapunk, most jelent meg könyv-alakban, *Balla Ignác* fordításában. A regény a legjelentékenyebb modern regények közé tartozik s az egész világ olvasó közönsége körében nagy figyelmet keltett. Hatalmas képen rajzolja a szárdíniai szegény nép életét, a primitív, nehézkes ésjárását, de magukban háborogva tépelődő fávágókat és szénegetőket, nyomorúságos vergődésüket a nyomorúság, a tudatlanság és a babona bilincseiben, lelkiismeretük vívdódásait a bűnnel, melybe a nyomorúság beleviszi őket, — egész nyomott és nyomasztó helyzetüket. Ebben a környezetben nagyon szövevényes lelki alakok alakok lát meg; a primitív falusi élet neki nem mosolygó idill, hanem nehéz, keservesen kilődő, lassú sorstragédia: az emberek fáradtan, meg-megbicsakló térdrel vonzólják nehéz igájukat és csak a vallás, melyet a maguk együttiségében összekevernek ősi babonáikkal és a kapzsi pénzvágy tartja bennük a lelket. A szegény ember egyetemes lelki vonásai mellett nagy szerepet játszik a szárdíniai szpecifikum, — Európának ezt a különös, érdekes zugát *Grazia Deledda* fedezte fel az irodalom számára s intim ismerettel és nagy erővel is tudja rajzolni.

A gróf Károlyi-család leszármazása. *Élle Gábor*, kinek már több a gróf Károlyi-család történetére vonatkozó munkáját ismerjük, most egy nagyobb genealogiai munkát adott ki e főiri család leszármazásáról, a leányági ivadékok feltüntetésével. Bevezetésében a Károlyiak történelmi szerepét méltatja, azután a család eredetéről szól, mely tudvalevőleg a honfoglaló Kaplony-nemzetségből származó Kund vezérig megy vissza, majd ismerteti a család különböző időkből használt címerét és szól azokról a rangemlékekről, melyekben a Károlyiaknak részük volt, részletesen leírja az ősi székes-házat, a nagykárolyi várkastélyt és történetét, a család temetője helyeit Kaplonyban és Főthón s a szövegnek végén adja a családra vonatkozó legfontosabb okleveleket. Dús képsorozat egészíti ki a munkát; az elhunyt Károlyiak arcképei a XVII. századtól fogva máig. Ezek a képek igen szép, részben színes reprodukciókban sorakoznak egymás után s a sok szövegtől is kiváló gondnal készült. Az érdekes munka sok új adalékkal bővíti geneologiai irodalmunkat.

A «Jó Pajtás», *Sebők Zsigmond* és *Benedek Elek* képes gyermeklapja legújabb, május 17-iki számba verset írtak *Lampérth Géza* és *Istvánffy*

Bárá Harkányi János kereskedelmi miniszter Lers Vilmos államtitkárral a kiállításon.

A BOSNYÁK IPARMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS A BUDAPESTI TAVASZI VÁSÁRON.

Gyula, elbeszélést *Holló Sári* és *Mauks Kornélia*, *Sebők Zsigmond* folytatja legújabb maczkó-történetét *Dörmögő Dömötör szerencsése* ezimmet, *Elek nagyapó* kedves kis mesét mond, *Garay Ákos* szép képet rajzolt, *Gábor József* érdekes történetet mond el, *Gyula* bácsi növénytanai cikket írt, *Zsiga bácsi* elmondja mulatságos mókái egyikét a sváb szamararól, *Emedek Elek* folytatja regényét. A *kis krónika* apróságai, a rejtvények, szerkesztői izenetek egészítik ki a szám gazdag tartalmát. A «Jó Pajtás»-t a Franklin-Társulat adja ki, előfizetési ára negyedévre 2 korona 50 fillér, félévre 5 korona, egész évre 10 korona, egyes szám ára 20 fillér. Mutatványszámot kívánatra ingyen küld a kiadó-hivatal (IV. ker., Egyetem-utca 4.).

Új könyvek: *Pusztai szellő*. Elbeszélések, írta *Somlay Károly*. Budapest, Singer és Wolfner. Ára 450 K.

A mi urunk. Regény, írta *Grazia Deledda*, fordította *Balla Ignác*. Budapest, Franklin-Társulat; ára 4 K.

A nagykárolyi gróf Károlyi-család leszármazása a leányági ivadékok feltüntetésével. Leváltári és anyakönyvi eredeti és hiteles okiratok alapján írta *Eble Gábor*. Budapest, Franklin-Társulat; ára 50 K.

A herceg és a főhercegnő üdvözlik Pasquiert.

Nézik a reptelést.

LIPÓT HAJOR HERCEG ÉS AUGUSZTA FŐHERCEGNŐ PASQUIER BÁRÓ REPÜLÉSEKOR BUDAPESTEN. — Vasady Ottó felvétele.

Valódi brünni szövetek
 az 1914 évi tavaszi és nyári idényre.
 Egy szelvény 1 szelvény 7 kor.
 3.10 m. hosszú 1 szelvény 10 kor.
 teljes férfruhához 1 szelvény 15 kor.
 (kabát, nadrág, és mellény) 1 szelvény 17 kor.
 eleendő, csak 1 szelvény 20 kor.
 Egy szelvényt fekete szalonruhához 20.— K-ért, szinnyel felöltözésért, turisztikáért, szelvénykiszárat, női kosztüm szöveteket stb. gyári árakon küld, mint megbízható és szolid cég mindentüli ismert posztógyári raktár.
Siegel-Imhof Brünn
 Minták ingyen és bérmentve.
 Az előnyök a melyeket a megárvó élve, az szövetkészítését követően Siegel-Imhof cégénél, a gyári piacot rendel meg, igen jelentékenyek. Szabott, legolcsóbb árak. Örjási választék. Miniatúr, legyimesz kiszolgálás, meg a legújabb rendszert is, teljes irás árban.

KELETI-féle
 speciális gyártmányok:
 Cs. és kir. szab.
Sérvykötők pneumatikus gumi pelottával, gumi görsér harisnyák, műfzők ferdénőttek részére, mulábak, műkezek, testgyógyesítő járó és támogépek valamint a betegápoláshoz tartozó összes zikkéket keszt eredeti gyári árak és jótállás mellett
KELETI J.
 orvosi műszer és gummiárak gyára
 Budapest, IV., Koronaherceg-ú. 17.
 Külön női egészségügyi szakosztály (női kisajzlás) Gróf Szapáry udvar (Koronaherceg-utca 14-16. szám.
 Legújabb 3000 ábrával ellátott árjegyzék ingyen és bérmentve.

Tobelbad
 GYÓGYFÜRDŐ GRÁC MELLETT SZANATÓRIUMMAL
 Gyomor- és bélbetegeknek, idősgeknek, údüllőknek és légesúrtásoknak. Diéta kurák. Hízó és soványító kurák.
SPORTKURÁK
 Lehmann-kurák. Villamos- és vízgyógykezelések. Napp- és légfürdők. Újtások: Nagyszabású sporttelepek (golf, tenisz, football, tenis, croquet-nálák, nyitott lovada, v. asztalrejl, szelvény). Kétezer négyzetméteres rádiómos vízű 25 C-os szabad thermalfürdő. Méréseket szanatóriumi- és pensió-árak. Magyar orvos, magyar levelezés és prospektus. Megnyitás május 1-én. Előidényben költő kedvezmény. Cím: **Tobelbad bei Grác.**

STOÓSZ
 GYÓGYFÜRDŐ (Abaujtona megye).
 Elsőrangú klimatikus gyógyhely és vizgyógyintézet.
 Igen mérsékelt árak, külön ellátás. Elő- és utóidényben a szobárákban jelentékeny engedmény.
 Fűrdőidény: május 15-től szeptember végéig. Posta- és távirdaállomás helyben. Vasúti állomás Mecenzéf. 630 méter a tenger színe fölött, grónyvori fenyvesek között, különösen kedvező tavaszi és őszi időjárásal. Klimája enyhe, levegője ózonnal és portmentes, ivóvíze pártatlan.
 Gyógyeszközök: Vizgyógymód, tejkúra, fenyő-, oxigén- és szénsavas fürdők, massage és villamosítás.
 Javalva van: Időesség, idegyengeség, méhszenv (hystoria), rásztkór (hypoehonria), álmatlanság, hűdésék és benuiások esetében. Továbbá: vérzegénység, sápkór, vértófulások, idült tüdőhurut, högygőrcs (asthma), kezdődő tüdővész, gyomor és bélihurut, kőszvényes bántalmak, morphinos betegség esetében, stb.
 Igazgató-főorvos: Dr. Czifrusz Dezső kir. tanácsos, a Ferencz József-rend lovazja. (ki télen gyakori orvos San-Renóban.) — Prospektust kívánatra küld.
A fürdőigazgatóság.

IBACH
ZONGORÁK.
HECKENAST
GUSZTÁV
 ZONGORATERMEI
 BUDAPEST-GIZELLATÉR-2
 ALAPITVA 1865-TELEFON 1-69

Balatonfüredi
 szanatorium és gyógyfürdő
 Természetes szénsavas iszapfürdők és halonfürdők. Ivókúra. Fizikai és diatetikai gyógyintézet az összes lelbetegségek számára. különösen tekintettel a szív- és érrendszer, vese megbetegedéseinek és női bajoknak. Csukorbetegségek ivó-, alkálizáló- és diatetikus kura. Idegbetégek számára az összes modern gyógyeszközökkel felszerelve. Soványító-, hízó-kúra. Röntgen- és chemia-laboratorium Zander-intézet. Inhalatorium. — Egész éven át nyitva. — Prospektussal és felvilágosítással szolgál a Fürdőigazgatóság.

Páratlan a maga nemében
RUSZÁNDÁ
 GYÓGYISZAP FÜRDŐ
 bármely más nemzetközi fürdőt is felülmul
 Vasúti, posta- és távirda-állomás
 Dél-Magyarország Melencze (Torontálm.)
 Nyitva május 15-től szeptember 15-ig.
 Négy modernül berendezett 74 szobából álló szállodával.
A fürdőn orvosi szaktekintélyek rendelkeznek
 Javalva: kőszvény, idült izületi rheuma, scrophulosis minden alakjában, kenőgyógyimódnak ellenálló bőrbetegségek, psoriasis és prurigo, vérzésben szenvedő nők, idegbetégek, csontbántalmak, Caras Neuritisnél és idült lues bántalmaknál biztosan gyógyít.
 Kiváló jó magyar konyha, valódi hamisítatlan borok, olvasó- és zongoraterem, tekeasztal és tekepálya, nagy virágos és árnyékos park padokkal, naponta csigányhangverseny tartatik.
 Prospektust kívánatra díjtalanul küld a Fürdőigazgatóság.

BADEN
 Előkelő családi otthon, legszebb fenyves, a főhercegi villák közelében, előkelő konyha. — Kert. — Villamos, vasúti megállóhely. — Helyköz telefonszám 240. — Egész éven át nyitva. — Tulajdonos: Melly Mayer von Maybach. Prospektust küld Blochner J. hirdetője, Budapest, IV., Semmelweis-utca 4. sz.

Knuth Károly
 mérnök és gyáros
 Cs. és kir. fensége József főh. udv. száll. Gyár és iroda: Budapest, VII., Garay u. 10.
 Kőzponti víz-, ég- és gőzfűtések, légszusz- és vízvezeték, csatornázások, szellőztetések, szivattyúk, vízerőművi eszlelépek stb. — Tervek, költségvetések, jóvőidényi előirányzatok gyorsan készíttetnek.

Aranyér
 egyedüli gyógyszer a Hemorrhoidák gyógyítására, mely fájdalomt teljesen megszünteti, 3-4 f. beküldésénéljálva bérmentve
Góssy gyógyszerárában, Csikszereida.

Régi hírneves kénés gyógyfürdő **VARASD-ZÖPLITZ**
 (Horvátország). — Vasut-, posta-, telefon- és távirda-állomás.
 Új gyógyszalloda villanyvilágítással. Hírneves radioaktív hőforrás +58° C.
 Prospektus ingyen!!
 Ajánlva: kőszvény, csúsz, ischias stb. néi.
 Ivókurák: makacs torok, gége-, mell-, máj-, gyomor- és bélbántalmaknál.
 Elektr. massage, iszap-, szénsavas és napfürdők és forrólég kezelés.
 Egész éven át nyitva. Modern konyhaem. Új szállodák. Messé könyvek. Katonaszene.
 Fürdőorvos: Dr. LOCHERT J.

Kiváló gyógyerejű kénforrások iszapcsomagolások: csusz, kőszvény, ischias, izzadmányok, benuiás, neuralgia, görvénykór, bőrbajok, fémmérgezés ellen. — Peregrini városi forrás. — HERZOGHOF városi fürdőszálloda. — Elsőrangú ház. Interurbán telefon. Melegvíz, fényjelző. Továbbá elsőrangú szállodák, penziók, éttermek, vendéglők és üzletek. Fürdőidény egész éven át. Prospektus ingyen. — Felvilágosítással szolgál a FÜRDŐIGAZGATÓSÁG BADEN, vagy BLOCKNER J. hirdetőiroda, Bpest, IV., Semmelweis-u. 4., hol prospektus kapható.

Kénés gyógyfürdő BADEN Wien mellett
 NAGYFOKU RADIOAKTIVITÁS.
 1913-ban: 32,366 fürdővendég.

TÁTRALOMNICZ PALOTA-SZÁLLÓ
 Szezon május 31-től. Lóverseny, nemzetközi galambhívészet, tennis és golf. — Posta, telefon, autómobilok — Prospektust ingyen küld az igazgatóság.

LOMNICZ-SZÁLLÓ. Bethlen-ház.
 Július hó 1-től nyitva. — Teljes penzió 10% K-tól.
Klimatikus gyógyhely modern szanatóriummal.
 Junius és szeptember hónapokban teljes heti penzió a PALOTA-SZÁLLÓBAN is. (szállás és ellátással) 77 kor.

"JESCOCZIPÖK" ELSORENDÜK! Egységárak: A legjobb 12-50 kor. A legelegánsabb 16-50
 Angol varrott fekete, barna, lakk ujdonságok.
RAKTÁRAK: Deutsch Antal IV. ker., Keesemeti-utca 19. sz., IV. ker., Kossuth Lajos-utca 2. sz. és VII. ker., Erzsébet-körút 36. szám. — Telefon: 44-57. — Árjegyzék ingyen és bérmentve.
 Franklin-Társulat nyomdája, Budapest, IV., Egyetem-utca 4. sz.

21. SZ. 1914. (61. ÉVFOLYAM.)
 Szerkesztő: HOITSY PÁL.
 Budapest, május 24.
 Szerkesztési iroda: IV. Vármegye-utca 11. Egyes szám ára 40 fillér.
 Előfizetési feltételek: Egészévre — 20 korona. A «Világhírlök»-vel együtt évente 1 koronával több.
 Félévre — 10 korona.
 Negyedévre — 5 korona.
 Külföldi előfizetésekhöz a postai meg-határozott viteldi is esatolandó.

AZ AMERIKAIÁK ELŐNYOMULÁSA MEXIKÓ FŐVÁROSA FELÉ. — ELŐRSÖK VERA-CRUZ MELLETT.
 Underwood és Underwood fölvétele.